

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 11
від «22» січня 2024 року

Завідувач кафедри Воробйова О.С.
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ
ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛІВ:
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Виконавець:

Студентка б курсу, групи 601-ДФФ
Єфремова Анна Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Ніколаєнко Ю. О.
канд. педагогічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Рудоман О. А.
канд. філологічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____
кількість балів: _____
Підпис керівника _____

РЕФЕРАТ

МР: 78 с., 69 джерел.

Об'єкт дослідження – англомовні тексти інструкцій з експлуатації автомобілів.

Мета роботи – визначення лінгвопрагматичних особливостей перекладу інструкцій з англійської мови на українську.

Методи дослідження – системно-функціональний метод; метод компонентного аналізу; метод стилістичного аналізу; метод словникових дефініцій; компаративний метод; метод перекладацького аналізу.

У першому розділі магістерської роботи окреслено жанровостилістичні особливості науково-технічних текстів загалом та інструкції зокрема; виокремлено екстралінгвістичні особливості, що зумовлюють їх специфіку, Метод порівняння та зіставлення тексту оригіналу та тексту перекладу.

У другому розділі надані детальні характеристики англомовних текстів інструкцій з експлуатації автомобілів, а саме їх лексичні, граматичні та композиційні особливості, а також їх стильові ознаки загалом.

Третій розділ роботи містить порівняльний аналіз зазначених типів текстів англійською та українською мовами, надає характеристику специфіці їх перекладу через аналіз застосованих перекладацьких трансформацій.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ТЕКСТ, ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ, ІНСТРУКЦІЯ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ПЕРЕКЛАД, ТРАНСФОРМАЦІЇ.

ЗМІСТ

Реферат	
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ІНСТРУКЦІЙ	8
1.1. Поняття «науково-технічний текст» у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві.....	8
1.2 Інструкція як вид науково-технічного тексту	14
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛІВ.....	31
2.1 Лінгвістична специфіка англomовних текстів інструкцій з експлуатації автомобілів.....	31
2.2 Прагматичний аспект англomовних текстів інструкцій	42
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	55
3.1 Особливості лексико-семантичних еквівалентів та трансформацій при перекладі інструкцій з експлуатації автомобілів	55
3.1.1 Транскодування, транскрибування та калькування	55
3.1.2 Генералізація та конкретизація.....	58
3.1.3 Модуляція та компенсація	61
3.2 Види та особливості граматичних трансформацій при перекладі інструкцій з експлуатації автомобілів.....	63
3.2.1 Додавання та вилучення.....	65

3.2.2 Перестановки та заміни	67
3.3 Особливості перекладу аббревіцій	71
Висновки до розділу 3... ..	75
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ не уявляє життя без використання транспортних засобів. Автомобілі займають велику частку серед них, і їх експлуатація пов'язана в тому числі з користуванням інструкціями до нових моделей, які мають велику кількість електроніки, датчиків, індикаторів та інших елементів, які повинні бути описані в доступній формі для користувача чи майстра з обслуговування. Оскільки автомобільна промисловість активно розвивається в різних країнах, то інструктивні матеріали до неї формуються та видаються міжнародною мовою, зокрема, англійською. У тому числі, завдяки глобалізації, також і користувачі (водії) мають широкий доступ до автомобілів з різних країн. Машина є джерелом підвищеної небезпеки, тож кожен відповідальний користувач має усвідомлювати складність та важливість як розуміння загальних механізмів, так і умінь вчасно запобігти або виправити певні несправності. Саме у інструкціях описані чіткі механізми та загальні положення для кращого розуміння роботи автомобіля, а також вказівки, що слід робити, аби керування транспортним засобом було зручним та безпечним.

Оскільки кінцеві споживачі автотранспорту не завжди володіють англійською мовою в достатньому обсязі, існує потреба в перекладі інструкцій на мову країни, де реалізується чи використовується певна модель автомобілю. Тому питання перекладу інструкції в повному обсязі з врахуванням всіх лінгвістичних особливостей науково-технічного тексту є **актуальним**, а дослідження технологій перекладу має велике **теоретичне практичне значення**. Тому актуальність теми обґрунтовується поширенням науково-технічного дискурсу автомобільної тематики в Україні та світі.

Проте в сучасних лінгвістичних дослідженнях бракує досліджень щодо перекладу науково-технічних текстів на автомобільну тематику з англійської мови, зокрема інструкцій до автомобілів. Ця прогалина в знаннях підкреслює важливість проведення досліджень у цій галузі та виправдовує необхідність

подальшого дослідження проблем і тонкощів, пов'язаних із перекладом таких текстів. Такі дослідники, як А.Я. Коваленко, В.В. Коптілов, В. І. Карабан, І.А. Гладких, О.О. Харітонова вже зробили внесок у дослідження проблеми перекладу науково-технічної літератури.

Об'єктом дослідження виступають англомовні тексти інструкцій з експлуатації автомобілів.

Предметом дослідження є лінгвопрагматичні особливості англомовних текстів інструкцій з експлуатації автомобілів та специфіка їх перекладу на українську мову.

Метою дослідження є вивчення лінгвопрагматичних особливостей англомовних текстів інструкцій та аналіз способів їх перекладу на українську мову (на прикладі інструкцій до автомобільної техніки).

Мета дослідження передбачила вирішення таких **завдань**:

1. Дослідити сутність поняття інструкції як особливого виду науково-технічного тексту;
2. З'ясувати специфіку англомовних текстів інструкцій з експлуатації автомобілів у лінгвістичному та прагматичному аспектах;
3. Проаналізувати особливості перекладу текстів інструкцій з експлуатації автомобілів з англійської на українську мову.

Вибір методів та прийомів дослідження пов'язаний зі специфікою об'єкта дослідження та конкретними завданнями, що обумовлюються темою дослідження.

Для цього у розділах роботи використовується:

- метод вивчення попереднього теоретичного і практичного досвіду;
- лексико-стилістичний та перекладацький аналіз текстів інструкцій;
- метод порівняння та зіставлення тексту-оригіналу та тексту-перекладу.

Практичне значення дослідження. Дане дослідження має виключне значення для підвищення якості перекладу інструкцій в цілому і інструкцій з

автомобільної тематики зокрема, а також для компаративного аналізу перекладів науково-технічних текстів різного призначення.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вона присвячена окремому виду науково-технічних текстів, а саме інструкціям автомобільної тематики, та їх перекладу в аспекті врахування специфіки використання засобів адекватного технічного перекладу та різноманітних перекладацьких стратегій.

Інформаційною базою дослідження є література в галузі перекладознавства, філології, літературознавства, публікації в профільних виданнях, а також власне досліджувані тексти інструкцій з експлуатації автомобілів Фольксваген Джетта, Фольксваген Тігуан та Фольксваген Гольф.

Апробація результатів дослідження була здійснена шляхом написання тез доповіді, презентованої на 72-й науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету (Національний Університет «Полтавська Політехніка імені Юрія Кондратюка», 25 квітня – 21 травня 2022 р.). Результати досліджень висвітлено у публікації тез «Specific features of car manuals translation» (II Міжнародна науково-практична конференція «Навчання і викладання: після війни та під час миру», 10 листопада 2023 р., м. Харків).

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків та переліку використаних джерел.

Перший та другий розділи стосуються теоретико-методологічних засад дослідження особливостей науково-технічних текстів та текстів англomовних інструкцій з експлуатації автомобілів.

У третьому розділі міститься практичний аналіз матеріалу так коментарі щодо використання перекладацьких трансформацій у тих чи тих випадках.

Загальний обсяг роботи 78 сторінок, а бібліографія містить 69 джерел використаної літератури.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛІВ

1.1. Поняття «науково-технічний текст» у сучасній лінгвістиці та перекладознавстві

Знання та вмiле застосування правил перекладу науково-технічної літератури та документації є найважливішою складовою роботи перекладача. Це не випадково, оскільки під час перекладу науково-технічних текстів, наприклад, інструкцій з монтажу обладнання, інструкцій з експлуатації, процедури технічного обслуговування та інструкцій з ремонту, неможливо прагнути виключно до загальної точності та еквівалентності перекладеного матеріалу.

На думку О. Петренка, науково-технічним текстом є лінійна послідовність висловлень, об'єднаних тематично і структурно, яка використовується для збереження та передавання інформації. Для науково-технічних текстів характерна низка специфічних рис, з-поміж яких: іменна структура тексту, деперсоналізація, спеціальна термінологія, експресивна стислість, перевага інформативної функції над емотивною, а також часте використання різноманітних знакових систем [35, с. 300].

Як стверджує Н. Кузьменко, «найбільш типовою лексичною ознакою науково-технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями» [28, с. 82].

У технічних текстах міститься велика кількість відмінних елементів, які необхідно перекладати відповідно до визначених норм та правил. Технічна документація охоплює різні види документів, включаючи стандарти, інструкції з експлуатації та ремонту, паспорти та технічні описи. Ці правила стосуються одночасно пунктуації, перекладу назв пристроїв та обладнання,

одиниць вимірювання та приведення значень фізичних величин до їхніх значень в інших одиницях.

Неправильний та некоректний переклад технічного тексту може призвести до негативних результатів. Зі сторони автора, перш за все, це шкодить репутації перекладача, але також й призводить до більш серйозних наслідків. Наприклад, неправильний переклад інструкцій щодо певного механізму може призвести до отримання працівником виробничої травми під час виконання чітко вказаних та прописаних інструкцій, адже робітник покладається на перекладені правила. Також, користувач, який послуговується інструкцією, може скористатись некоректними порадами, що стане імовірною причиною поломки техніки. Тому важливо не нехтувати правилами перекладу науково-технічної літератури та документації, а звертати увагу на документи та джерела, що містять ці правила, оскільки вони є запорукою високої якості роботи перекладача [11].

Науково-технічні тексти містять значну кількість спеціальної термінології. Переважне походження такого лексичного матеріалу є латинської чи грецької мов. Цей професійний жаргон служить основним засобом спілкування в усних дискусіях у певних галузях знань, а також у складанні наукових статей. Науково-технічна література давно визнана окремим жанром поряд з іншими формами літературного вираження, такими як епічні, драматичні, ліричні та художні твори. Лексика, яка використовується в науково-технічному дискурсі, є значно складнішою, ніж повсякденна чи ділова мова, що вимагає високого рівня професійних знань, ясності думки та вмілого застосування. Високий рівень володіння спеціалізованою технічною термінологією не тільки покращує розуміння предмета для перекладача, але й забезпечує можливість кращого дослідження тему для тих, хто займається читанням і розумінням професійної літератури.

Однак, під час аналізу та перекладу спеціалізованої науково-технічної літератури іноземними мовами нерідко виникають труднощі, оскільки навіть

комплексне володіння термінологією у рідній мові не є запорукою досягнення бажаного результату. Не всі терміни, що використовуються в технічних галузях, є запозиченими або мають греко-латинське походження.

Можуть траплятись непорозуміння, коли загальноживані слова у мові оригіналу набувають спеціального термінологічного значення, та внаслідок чого стають незрозумілими для читачів мовою перекладу, ускладнюючи, нівелюючи та спотворюючи текст. Застосовувати дослівний або дослівний переклад у таких випадках недоречно, оскільки це може призвести до неправильного тлумачення або навіть абсурду в тексті.

Таким чином, у перекладознавстві технічний переклад став окремою дисципліною, що вимагає не лише повноцінного володіння рідною та іноземною мовами, але й глибокого розуміння предмета, що розглядається. Хоча перекладачі часто мають доступ до технічних словників, важливо зазначити, що не кожна галузь має наявні вичерпні технічні словники навіть такими поширеними мовами, як англійська, німецька, французька тощо. Українська ж мова не є такою поширеною, а розвиток та фінансування технічних сфер вимагає високого фінансування. Також, через територіально-історичні обставини (такі як географічне розташування і багаторічний вплив інших держав) та велику кількість підприємств на східній частині України, терміни у роботі здебільшого використовувалися працівниками російською мовою, а розробка та уніфікація їх українською потребує багато часу та фінансових вкладень. Отже, вибір точних термінів зі змістом, характерним для певної галузі, серед різноманітних варіантів є складним процесом [14].

Науково-технічні тексти відомі використанням науково-технічного жаргону. Жаргон відноситься до конкретних термінів і фраз, які представляють певні предмети та ідеї, які зазвичай використовуються професіоналами в певній науковій або технологічній галузі. Ці терміни можуть охоплювати слова, які переважно використовуються в певному контексті, а також альтернативні визначення загальноживаної лексики.

На думку Н. Кузьменко [28] спеціалісти здатні ефективно спілкуватися та розуміти один одного завдяки широкому використанню спеціальної загальнотехнічної лексики. Цей тип лексики є характерною рисою науково-технічного стилю. Він складається зі слів і фраз, які не обов'язково є термінами, що використовуються для ідентифікації конкретних понять або об'єктів у певній галузі, але зазвичай використовуються виключно в цій галузі з метою спілкування. Цей спеціалізований словниковий запас добре відомий і знайомий обмеженій групі фахівців, що дозволяє їм висловлювати свої думки та ідеї, не витрачаючи багато часу на обдумування найкращого способу їх формулювання. Натомість вони можуть зосередитися на основній суті питання. Спеціальна лексика включає різноманітні похідні терміни, слова, які використовуються для опису зв'язків і відношень між термінологічно позначеними поняттями та об'єктами, а також низку загальних слів, які використовуються у специфічних комбінаціях для спеціальних цілей [14, с. 86].

Грамматична будова речень у науково-технічних текстах характеризується наявністю довгих складнопідрядних речень, які в собі містять численні підрядні та сурядні [26]. Крім того, слова, які залежать від підмета та присудка, часто розташовані на певній відстані від слів, з якими вони взаємодіють. Це явище можна спостерігати в інструкції з експлуатації [16]. Складність перекладу певного типу тексту залежить не тільки від мовних особливостей, які є очевидними у відповідних стилях мов, які беруть участь у перекладі [40]. Важливим є співвідношення цих характеристик між собою та те, якою мірою стилістичні особливості тексту поданих матеріалів збігаються в обох мовах [41]. Якщо певні особливості зустрічаються лише в одній мові, то в процесі перекладу відбувається своєрідна стилістична адаптація: специфічні прийоми викладу, використані в тексті оригіналу, замінюються

лінгвістичними прийомами, які відповідають вимогам відповідного стилю в мові перекладу [24].

Крім використання специфічної термінології, технічні тексти відрізняються також використанням спеціалізованої технічної фразеології [21]. Це включає випадки, коли загальноживане слово набуває певного термінологічного значення, у використанні в певних словосполученнях. До прикладу, термін *the intake head* – вхідний отвір, містить у собі загальноживані компоненти, які недосвідчений перекладач може некоректно передати під час перекладу інструкції з експлуатації [17].

Робота перекладача пов'язана з різними сферами життя. У кожній сфері є свої особливості та нюанси [25]. Як правило, перекладач художніх текстів не виконує технічні переклади і навпаки. При перекладі художньої літератури необхідно добре володіти літературною мовою, різноманітними зворотами, творчим мисленням в той час як при роботі з технічними текстами потрібне знання термінології, розуміння предметної області, а деколи навіть практичний досвід [16]. Адже за неточності технічного тексту перекладач несе більш серйозну відповідальність, ніж за творчий підхід у перекладі художніх творів.

Окрім зовнішніх класифікацій фахових компонентів, важливу роль відіграє його внутрішня структура, в якій виділяються наступні ознаки:

- власне семантика (денотативна, конотативна, прагматична);
- мотивованість, що розпадається на різні види мовної та термінологічної мотивованості;
- сигніфікативне значення (позначення спеціального поняття, вербалізація спеціального концепту).

Поняття, яке визначає термін, взаємопов'язане з іншими поняттями в тій же галузі, є елементом системи понять [9, с. 23].

Коли справа доходить до перекладу тексту, зазвичай використовуються як граматичні, так і лексичні перетворення [25]. Однак часто буває так, що

зміни в структурі речення відбуваються внаслідок лексичних чинників, а не граматичних [3]. Це пояснюється тим, що загальний зміст і повідомлення речення вимагають ретельного розгляду під час вибору відповідних слів або фраз [40]. Щоб забезпечити точний переклад, важливо не тільки правильно підібрати слова, але й враховувати їх граматичну структуру [30]. Тому при перекладі необхідно ставитися до граматичних трансформацій як до лексичних [24].

Граматичні відповідники між мовами різних систем в більшості випадків можуть бути лише функціональними, залежними від ряду перемінних факторів [36]. Але навіть коли обрано оптимальну структуру речення мовою перекладу з урахуванням необхідних факторів, виникає питання вибору порядку слів у реченні, перекладу таких граматичних форм, як інфінітив, герундій тощо [37]. Граматична і синтаксична конструкція не може бути обдумана в процесі перекладу як самостійний елемент, у відриві від їх лексичного наповнення [42]. Однак різноманітність граматичних засобів дає можливість використовувати їх для виділення і посилення окремих компонентів вислову. Це здійснюється не лише емоційною побудовою речення, але й вибором конструкцій визначного типу, який створює найвигідніші умови для найбільш рельєфного вираження думки [9, 25].

Отже, в сучасній лінгвістиці науково-технічний текст трактується як текст наукового стилю, який містить ряд технічних термінів та інших структурних елементів, які дають можливість класифікувати даний текст за лінгвостилістичними параметрами. Науково-технічний текст описує технічні особливості та характеристики того чи іншого приладу, обладнання, техніки обслуговування та ремонту машин, механізмів тощо. При цьому текст має бути структурованим, мати чіткі зв'язки між ілюстративним матеріалом та його поясненням в тексті, посилаючись на технічні стандарти та іншу технічну документацію за потреби. Такий текст виключає образні та розмовні елементи, його терміносистема є усталеною і чітко визначеною. Отже, при перекладі

даний текст також має відповідати зазначеним характеристикам і не містити неоднозначних трактувань.

1.2 Інструкція як вид науково-технічного тексту

Інструкція є документом, написаним в офіційно-діловому стилі зі стандартизованим мовним оформленням, що сприяє ефективності як написання, так і розуміння тексту [48]. Вона слугує засобом усного та письмового спілкування між учасниками, метою яких є ознайомлення з конструкцією та безпечною експлуатацією агрегатів і пристроїв.

Жанр інструкції був поширеним протягом значного періоду часу та розвинув свої унікальні характеристики [62], які можна спостерігати в різних інших типах мовних жанрів [46]. Деякі інструкції навіть виявляють певні якості, які можна знайти в інших типах текстів [66]. Жанр інструкції вважається одним із найдавніших писемних жанрів [50], проте він продовжує розвиватися і в наш час [58]. Інструкції часто мають формалізовану структуру та використовують специфічну термінологію [48], що відрізняє їх від інших жанрів. По суті, інструкцію можна визначити як офіційно-діловий документ технічної спрямованості. Це документ, який дотримується офіційного стилю, який зазвичай зустрічається в офіційних ділових комунікаціях. Мова, яка використовується в інструкціях, високо стандартизована на всіх рівнях, що забезпечує стислий і легкозрозумілий текст.

Інструктивний дискурс формується як усним, так і письмовим спілкуванням між окремими особами з метою ознайомлення з правилами побудови та експлуатації різних агрегатів і пристроїв у безпечний спосіб [1]. Кінцевим результатом обміну інформацією через спілкування під час навчального дискурсу є письмове або вербальне повідомлення інструкції.

Інструктивний текст є відображенням конкретної ситуації, в якій відбувається навчання. Ця ситуація включає в себе особу, яка отримує інструкцію, її ставлення та переконання [51], а також конкретну сферу чи

сферу, в якій відбувається інструктаж [53]. Інструкції можуть набувати різних форм, таких як прохання, поради чи навчальні тексти [54], усі з яких мають спільну мету переконати одержувача виконати певні дії чи отримати певні знання. Мета інструктажу - спрямувати і регулювати діяльність реципієнта в соціально значущому руслі [59]. Це досягається за допомогою моделі, яка включає учасників, де одна особа бере на себе роль регулятора або інструктора, а інша особа отримує керівництво або інструктаж [60]. Тип і спосіб передачі інформації також є важливими факторами в навчальному процесі [63].

На думку численних дослідників, інструктивний дискурс слугує насамперед когнітивним інструментом, зосередженим на широкому отриманні інформації. Т. В. Радзієвська виділяє суттєву характеристику наукових текстів, якою є встановлення унікальних стосунків між відправником і одержувачем повідомлення, що ґрунтується на різному рівні знань з конкретної теми [35, с. 5].

Інструкція, що походить від латинського слова "instructio", що означає вступ або керівництво, відноситься до набору детальних вказівок і правил, які забезпечують вичерпний огляд того, як виконати конкретне завдання. Він служить цінним інструментом для окремих осіб або груп, які прагнуть зрозуміти та виконати конкретну роботу чи діяльність у систематичний спосіб. Крім того, в правовому контексті інструкція вважається управлінською дією, яка охоплює сукупність норм і положень, що регулюють процес і вимоги до здійснення певної діяльності. До нього також входять норми, які визначають порядок та умови виконання нормативних актів, виданих тим самим або вищестоящим органом. Цей юридичний аспект ще більше підкреслює важливість інструкцій для забезпечення дотримання встановлених протоколів і забезпечення безперебійної роботи в заданих рамках [43, с. 336].

Термін «інструкція» зазвичай стосується стилю спілкування, який використовується в офіційних ділових умовах. Цей стиль відомий своїм

суворим дотриманням правил і вказівок. Говорячи про мікросередовище спілкування в рамках офіційно-ділового стилю, дослідники М. П. Брандес і В. І. Прворотов підкреслюють, що воно функціонує як інформаційна система функціонально-стилістичних відношень. Основою цієї системи є суспільна необхідність спілкування та формальна вимога офіційності. Сфера необхідності настільки велика, що іноді може призводити до змішування різних функціональних стилів, наприклад поєднання офіційної та наукової чи технічної мови [8, с. 30].

Інструкційний жанр стоїть на периферії офіційно-ділового стилю і містить елементи різних жанрів, таких як науковий стиль, публіцистичний стиль, розмовний стиль, рекламний дискурс. Ці різноманітні впливи можна спостерігати в посібниках користувача, де інструкції не лише містять технічну інформацію про пристрій, але й спрямовані на вплив широкої аудиторії. У сучасних посібниках часто використовується розмовний стиль, що створює інтимне та дружнє спілкування між посібником і користувачем. Крім того, посібники можуть містити рекламний контент, який демонструє компанію-виробника, висвітлює переваги продукту та пропонує запрошення до подальшої співпраці.

У своєму дослідженні С. А. Канащук розглянув інструкційний дискурс, який використовують ІТ-корпорації, визначивши кілька заслужуваних на увагу характеристик. Сюди входить використання різноманітних жанрів мовлення, таких як інструкції з експлуатації, пам'ятки, посібники користувача, приписи та сервісні директиви. Крім того, у дискурсі використовуються специфічні мовленнєві тактики, такі як надання інформації, передача відповідальності та заохочення до дії. Крім того, у цій формі дискурсу відбувається мінімальна зміна комунікативних ролей. [20, с. 23].

Відповідно до стандарту ДСТУ 3017:2015, який стосується "Інформації та документації. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять",

поняття інструкції відноситься до категорії офіційних видань. Стандарт містить вичерпне визначення того, що є інструкцією.

Інструкція — це вичерпний і авторитетний документ, який містить детальні вказівки щодо правил і вказівок, що стосуються різних сфер діяльності. Він окреслює встановлені процедури для виконання конкретних завдань або використання продуктів і послуг, забезпечуючи дотримання правових вимог. Синоніми інструкцій включають керівництво, рецепт і регулювання в англійській мові [11, с. 11].

Одночасно нормативно-методичне видання є авторитетним документом, що охоплює комплекс норм, положень і правил, що стосуються управління та управління як виробничою, так і соціальною діяльністю.

У розділі 7 «Види текстових конструкторських документів» ДСТУ 3321:2003 [10] викладено різні види інструкцій, у тому числі інструкцію з експлуатації (СКД). Цей окремий документ є вичерпним посібником, який містить інструкції та правила, що стосуються виробничого процесу продукту. Він охоплює різні аспекти, такі як складання, налаштування, контроль, приймання тощо. Надаючи докладні інструкції та правила, SKD має на меті забезпечити точне та ефективне виробництво продукту [13, с. 9].

Інструкція з використання - це письмовий документ, який містить детальну інформацію про конструкцію, функціональність, технічні характеристики, компоненти та правильне поводження з продуктом. Він містить інструкції щодо безпечного та правильного використання, технічного обслуговування та ремонту, зберігання та транспортування. Крім того, він містить вказівки щодо оцінки технічного стану виробу, щоб визначити, чи потрібен ремонт. Крім того, тут надається інформація щодо належної утилізації продукту та його компонентів [там само].

У текстовому проектному документі містяться детальні інструкції щодо монтажу, пусконаладження, налагодження та обкатки виробу на призначеному місці. Він містить всю необхідну інформацію для правильного

встановлення, налаштування, запуску, точного налаштування та, зрештою, експлуатації продукту на призначеному місці [там само].

На думку І.С. Алексеева, існують різні категорії інструкцій [3, с. 117]. Перша категорія включає в себе інструкції користувача для різних видів товарів, таких як побутова техніка, продукти харчування та транспортні засоби. Ці інструкції спрямовані на те, щоб допомогти користувачам ефективно та безпечно використовувати ці продукти. Друга категорія – це анотація лікарських засобів, яка містить суттєву інформацію про препарат, зокрема дозування, побічні ефекти та протипоказання. Третя категорія складається з відомчих інструкцій, які окреслюють конкретні правила та вказівки щодо заповнення документів і поведінки клієнтів у різних ситуаціях, таких як митна декларація або інструкції з пожежної безпеки. Нарешті, четверта категорія — це посадові інструкції, які визначають очікувану поведінку та обов'язки працівника на певній посаді. Ці інструкції служать посібником для співробітників, щоб зрозуміти свої ролі та ефективно виконувати свої обов'язки.

Порівнюючи традиційні інструкції з сучасними навчальними текстами, стає очевидним, що зараз доступні шість нових форм навчання: аудіо/відео інструкції, інтерактивні інструкції, спливаючі підказки, гіпертекстова база знань, гіпертекстовий онлайн-ресурс та електронні документи. Ці нові форми призвели до змін у мовному поданні навчальних текстів, причому сучасні тексти відходять від науково-методичного стилю, який зазвичай можна побачити в традиційних інструкціях. Натомість вони сприймають більш науково-популярний та науково-діловий стиль. Крім того, комунікативні характеристики навчальних текстів на сучасному етапі розвитку вказують на зрушення до більш персоналізованого підходу, що включає елементи особистісно-орієнтованої комунікації в інституційний дискурс інструкцій [18]

Діапазон навчальних текстів, які зараз існують, змінюється залежно від конкретної сфери, у якій вони використовуються, контексту, у якому вони

використовуються, і конкретної комунікативної мети, яку вони прагнуть досягти шляхом перекладу. Велика кількість вільнодоступних інструкцій різними мовами значно допомагає визначити відповідний текст для інструкцій і ефективно передавати потрібну інформацію.

Інструкції з експлуатації зазвичай надаються як додатковий документ, який супроводжує технічні та електронні вироби, а також різні види обладнання. Основна мета цього жанру — ефективно передати інформацію та надати конкретні вказівки для виконання певних завдань або дій.

Головною метою надання інструкцій є надання чіткої та об'єктивної інформації для того, щоб керувати та регулювати дії людини. Таким чином, основна мета інструкцій полягає в тому, щоб ефективно передавати інформацію та надавати покрокові вказівки щодо виконання певних завдань. Щоб досягти цього, була створена добре розроблена система мовних засобів спеціально для проектування текстів інструкцій, яка буде детальніше розглянута в наступних обговореннях.

Кваліфікація адресата в інструктивному тексті безпосередньо визначається характеристиками і складністю товару. Це означає, що цільовою аудиторією можуть бути або експерти, наприклад робітники чи інженери, які будуть використовувати або обслуговувати продукт, або неспеціалісти, що охоплює широкий спектр споживачів.

Одержувач цього повідомлення — це той, хто прагне та відповідально ставиться до виконання конкретних завдань. Відмінною рисою цього навчального тексту є те, що він містить цінну інформацію про дії та діяльність, і реципієнт активно шукає цю інформацію та володіє нею [29, с. 193]. Очікувана відповідь, яка не виражається словами, характеризується особливостями поведінки одержувача або відсутністю будь-яких дій з його боку.

Надаючи інструкції особам, які можуть не мати досвіду в певній галузі, наприклад користувачам обладнання або інституційним клієнтам, важливо

уникати використання технічного жаргону, який зрозуміють лише професіонали. Мова, яка використовується в цих інструкціях, має бути чіткою та легко зрозумілою для всіх читачів. Для покращення розуміння інструкції також включають візуальні посібники, такі як діаграми, малюнки, таблиці, символи та візуально організований вміст. Більшість письмових інструкцій складаються з простих речень для подальшого полегшення розуміння [52].

Виняток із цього правила можна знайти в інструкціях, що стосуються ліків і спеціалізованого обладнання, які в основному призначені для осіб, які мають спеціалізовані знання та підготовку.

Автор інструкції в тексті не вказується, але завжди чітко вказується, яка особа, чи то виробник, чи міністерство, чи конкретна організація, відповідає за надання інструкції. Ці сутності служать основним джерелом інструкцій. З точки зору комунікації, інструкція з експлуатації виступає як засіб обміну інформацією між представниками заводу-виробника та клієнтами, які будуть використовувати продукт.

Когнітивна інформація відіграє важливу роль у складанні інструкцій, оскільки охоплює широкий спектр знань, що стосуються роботи пристроїв, впливу наркотиків і діяльності, що здійснюється в організації, серед іншого. Ці інструкції часто включають термінологію з різних галузей знань, таких як технічна, медична та економічна, а також спеціальну лексику з різних сфер діяльності. На відміну від інформації, яка викликає емоції, когнітивна інформація просто вимагає підтвердження та розгляду. Отже, лінгвістичні елементи ретельно вибираються для ефективного передачі такого типу інформації. У навчальних текстах можна зустріти безліч імперативних структур різного ступеня гостроти, починаючи від пропозицій («рекомендується...») і закінчуючи суворими заборонами («заборонено...»). Варто зазначити, що на рівень імперативності, вираженої мовними засобами, впливають культурні традиції кожної конкретної країни. Наприклад, німецькі

інструкції, як правило, використовують більш сильну імперативну мову порівняно з українськими.

Передача емоційності безпосередньо не присутня в структурі наказових речень, оскільки емоційно насичена лексика, як правило, відсутня в навчальних текстах. Крім того, наголос, який може відігравати значну роль у викликанні емоцій, також зазвичай не зустрічається в таких інструкціях. Отже, під час перекладу таких текстів перекладач стикається з проблемою, оскільки вони обмежені рамками вираження, що може перешкодити їхній здатності ефективно використовувати інструменти та техніки перекладу.

Крім того, інструкції охоплюють унікальний юридичний текст, який включає специфічну термінологію, стійкі мовні вирази та звичайні синтаксичні структури, які зазвичай зустрічаються в галузі юриспруденції. Ці елементи особливо поширені в розділах інструкцій, які є юридичним документом, наприклад у розділі «Гарантія» посібника користувача.

Інструкції щодо збільшення щільності інформації розподілені не однаково. У деяких розділах, які містять спеціальну термінологію, для позначення одиниць вимірювання, таких як швидкість, вага, довжина, теплопровідність, напруга тощо, можуть використовуватися скорочення. Крім того, існують загальноживані лексичні скорочення, такі як "і т.д." та "і т.д." Однак використання синтаксичного стиснення обмежене. Це пов'язано з тим, що основна мета інструкцій полягає в тому, щоб ефективно донести до читача фактичну та нормативну інформацію вичерпним і зрозумілим способом.

Подібно до інших текстів, які віддають перевагу когнітивній інформації, тлум, на якому представлені терміни та конкретна тематична лексика, є звичайна форма письмового вираження, відома як канцелярський стиль. Цей особливий стиль зазвичай використовується в навчальних, ділових і юридичних документах і служить для негайного встановлення серйозного тону для читача, підкреслюючи важливість тлумачення тексту як практичного

керівництва до дії. Вкрай важливо, щоб цей стиль був правдиво відтворений у перекладі.

Вивчаючи конкретні деталі інструкцій, можна виявити певні елементи, які передбачають ширше застосування тексту. Однією з таких особливостей є посилене використання номінативної мови. Це можна спостерігати, наприклад, коли в інструкції пропонується вибір між двома варіантами - «якщо доступно» і «якщо доступно», то рекомендується вибрати останній варіант.

Аналіз технічної документації виявляє численні відмінності між вітчизняними і зарубіжними інструкціями, насамперед у категорії синтаксису та лексики. Це свідчить про те, що перекладачі повинні не тільки точно перекласти текст інструкції, але й адаптувати його до цільової аудиторії. Науково-технічний стиль використовується в текстах, які мають на меті представити достовірну інформацію з певної галузі дослідження та полегшити процес навчання. Яскравим прикладом цього стилю є інструкції – нормативні видання, в яких викладаються правила користування приладом, апаратом, машиною [7, с. 56]. Для науково-технічного стилю характерні інформативність, логічна структурованість (що містить чіткий зв'язок основної думки з опорними деталями), точність, об'єктивність, ясність, зрозумілість. Хоча окремі тексти в цьому стилі можуть проявляти ці особливості різною мірою, усі вони покладаються на лінгвістичні техніки, які задовольняють комунікаційні потреби цієї сфери [14].

Основним елементом інструкції як науково-технічного тексту є термін. Окрім професіоналізмів, існує ще одна категорія слів, які вживаються в певному й обмеженому контексті – вони відомі як терміни. Ці терміни зазвичай зустрічаються в науковій та бізнес-сфері. Термін служить не тільки назвою предмета, явища чи поняття, але й представляє його точне й конкретне значення. Визначення цих термінів унормовано державними нормативними актами, спеціалізованими словниками, довідниками. Більшість термінів

переважно функціонують як іменники, наприклад акциз, власність і суверенітет. Однак існують також терміни-прикметники, які є переважно прикметниками, які трансформувалися в іменники, наприклад, колос, парнокольоровий і типовий. Інші частини мови рідко вживаються як терміни, хоча іноді можна зустріти прислівники (наприклад, пристрасно в музиці) і дієслова (наприклад, рости в ботаніці) [1].

На відміну від звичайних слів, які просто називають поняття, термін виходить за рамки цього. Поняття пов'язане і асоціюється з терміном. Це розрізнення підкреслює загальноприйнятий характер термінів, оскільки вчені та спеціалісти в певній галузі повинні дійти згоди щодо значення поняття та відповідного йому терміна. Отже, конкретне значення поняття, визначене його відповідним терміном, може бути повністю зрозуміле лише через стисле та логічне визначення, яке окреслює фундаментальні характеристики та межі предмета чи поняття. Таким чином, встановлення точних і однозначних термінів і позначень, що відповідають сучасному стану науки і техніки, стало актуальним завданням сучасної термінології. Терміни можна класифікувати як терміни з одного слова (наприклад, аванс, капітал, патент) або складені терміни (наприклад, банківський квиток, одноразове замовлення). Крім того, деякі терміни є рідними для української мови (наприклад, позивач, адвокат), а інші мають іншомовне походження (наприклад, авізо, конверсія). Нерідкі випадки, коли «чуже» слово знаходить собі синонім у мові, до якої воно прийняте, в результаті чого виникають дублетні терміни, наприклад експорт — експорт або кількісний — кількісний. Крім того, існує загальнонаукова термінологія, яка використовується в усіх галузях науки, виробництва та суспільного життя. Приклади таких термінів включають аналіз, синтез, стан, проблему, машину та закон. Кожна спеціальна галузь науки має власний набір термінів, таких як медичні, юридичні, філологічні, технологічні, математичні, фізичні та економічні терміни. Ці терміни разом утворюють термінологію, специфічну для кожної наукової області, створюючи вузькоспеціалізований

словниковий запас. Наприклад, у юридичній сфері широко використовуються такі терміни, як повірений, відповідальний, відповідальність, презумпція, тоді як у міжнародному праві переважають такі терміни, як посол, меморандум та рівність) [12].

Інструкція - це комплексний документ, який окреслює та роз'яснює положення, що регулюють правову практику в різних сферах. Він містить детальні вказівки щодо того, як виконувати конкретні завдання або використовувати певні продукти та послуги. [3, с. 15].

І.А. Алексеева поділяє інструкції на кілька типів, включаючи споживчі інструкції для різних товарів, таких як технічні, побутові та харчові товари. Крім того, є анотації, розроблені спеціально для ліків, відомчі інструкції та посадові інструкції. [1, с. 68].

Посібник з експлуатації є унікальним типом тексту, який поєднує в собі стверджувальні та апелятивні мовленнєві дії. Він виник із звичайних розмов про викладання та навчання і може мати форму короткого документа або вичерпної книги. Його головна мета — надати читачеві необхідну інформацію про те, як ефективно використовувати певний продукт, наприклад технічний пристрій або програмне забезпечення, для його призначених функцій і цілей. [8, с. 15].

Стандартний текст інструкції зазвичай складається з кількох розділів, які складають його складову структуру. Ці розділи включають вступ, загальну інформацію, технічні дані, відомості про комплект поставки, вимоги безпеки, інструкції з монтажу та підготовки виробу до використання, інструкції з експлуатації виробу, рекомендації по догляду за виробом, інструкції з обслуговування, правила зберігання та транспортування, інформацію про можливі несправності та відповідні методи їх усунення, а також про будь-які гарантійні зобов'язання.

Текст інструкції демонструє інтертекстуальність, що означає, що він включає інші повні тексти або частини текстів на іншу тему, цитовані прямо

чи опосередковано. Це може бути у формі посилань, цитат, натяків або спогадів, які переглянуті або незмінні. Крім того, інтертекстуальність також досягається через зв'язки між різними частинами тексту, а також за допомогою супровідних візуальних елементів і включення структур, які містять ці зв'язки. [27]. Наприклад:

For important information on the safe use of your device and battery, read “For your safety” and “Product and safety info” in the printed or in-device user guide, or at www.microsoft.com/mobile/support before you take the device into use.

Науковці часто класифікують основні підходи, які використовуються для перекладу термінів. Процес перекладу термінів вимагає глибокого розуміння конкретної галузі, про яку йде мова, всебічного розуміння значень термінів англійською мовою та володіння термінологією мови перекладу. Маючи справу з технічною літературою, важливо враховувати взаємодію між терміном і навколишнім контекстом, оскільки це дає змогу розкрити справжню суть і значення слова.

Основним підходом до перекладу термінів є використання лексичних еквівалентів, які є постійними лексичними відповідниками, які точно передають передбачуване значення слова. Ці еквіваленти мають вирішальне значення в процесі перекладу, оскільки вони служать опорними точками в тексті, пояснюючи значення інших слів, які залежать від них. Шляхом визначення та використання відповідних еквівалентів у своїй рідній мові можна отримати глибше розуміння природи тексту та розширити свій репертуар еквівалентних термінів.

Коли йдеться про досягнення найвищого рівня адекватності перекладу з англійської на українську, перекладач повинен володіти вмінням використовувати різні «типи перекладу» [9, с. 80]. До таких типів відноситься еквівалентний переклад, коли перекладач знаходить відповідне мовне словосполучення українською мовою, яке відповідає англійському як за

змістом, так і за образною основою. Іншим типом є аналоговий переклад, у якому перекладач виділяє український вислів, який має те саме значення, що й англійська фраза, хоча може частково або повністю відрізнитися своєю образною основою. Кальковий переклад використовується, коли англійську фразу неможливо ефективно перекласти за допомогою жодного з вищезгаданих типів. Це служить як метод точного відстеження оригінального значення та структури англійської фрази. Нарешті, комбінований переклад реалізується, коли український аналог не може повністю охопити суть англійського терміну або має інший культурний чи часовий відтінок. Цей тип перекладу передбачає поєднання кальки, описового перекладу та українського аналога, що дає змогу здійснювати всебічне порівняння. Підсумовуючи, процес перекладу з англійської на українську включає низку технік і підходів, кожен з яких служить певній меті, щоб забезпечити максимальну адекватність і точність у передачі передбачуваного значення оригінального тексту. У випадках, коли в українській мові немає прямих відповідників чи аналогів, перекладач вдається до описового перекладу. Це передбачає передачу змісту англійської фрази за допомогою вільно побудованих фраз. Крім того, антонімічний переклад використовується, коли перекладач має передати негативне значення за допомогою стверджувальної конструкції, або навпаки.

Вплив глобалізації на сферу науки призвів до змін у комунікаційних практиках, зокрема в частині використання мови. Це явище не є винятковим для інших наукових дисциплін; навіть право як дисципліна зазнає впливу цієї тенденції. Досліджуючи юридичні тексти, ми можемо спостерігати виразну схильність до збереження відмінних характеристик англійської юридичної термінології в англійській юридичній комунікації. Ця перевага ґрунтується на прагненні зберегти унікальні якості національної мови в правовому контексті.

Існує декілька основних методів перекладу технічних термінів з англійської на українську, включаючи еквівалентний переклад, перекодування, калькування та описовий переклад. Крім того, маючи справу з неоднозначними термінами, перекладачі часто використовують методи морфологічної трансформації, синтаксичної транспозиції та синтаксичної трансформації. Щоб забезпечити точний і вичерпний переклад, перекладачі зазвичай поєднують ці методи, враховуючи конкретний контекст і застосування кожного терміна.

Під час процесу транскодування такі мовні елементи, як звукове та візуальне представлення слова мовою оригіналу, перетворюються на відповідні літери чи символи мови перекладу. Це перетворення може повністю або частково охопити форму вихідного слова, залежно від використаного підходу. При адаптивному транскодуванні основна увага приділяється передачі форми слова буквами цільової мови. З іншого боку, змішане транскодування передбачає комбінацію передачі звучання слова з вихідної мови, а також включення деяких аспектів його візуального представлення.

Описовий метод перекладу використовується в ситуаціях, коли немає еквівалентного терміна в цільовій мові або коли значення терміна потрібно пояснити в словнику. Цей спосіб ефективний для перекладу як однокомпонентних, так і багатоконпонентних (складних) термінів. Крім того, метод калькування зазвичай використовується для перекладу складних термінів.

У певних ситуаціях перекладачі можуть виявити потребу в застосуванні кількох технік одночасно, щоб передати нееквівалентні терміни. Це може передбачати комбінування трасування або перекодування з описовим перекладом у квадратних дужках. Перевага використання описового перекладу полягає в тому, що він забезпечує найточніше представлення значення іншомовного терміна. Однак недоліком є те, що описове пояснення може бути громіздким і заважати процесу усного спілкування. Вирішуючи,

який метод або методи використовувати для перекладу термінів, важливо враховувати цільову аудиторію. Наприклад, метод калькування зазвичай використовується під час перекладу для спеціалізованої аудиторії, тоді як описовий переклад більше підходить для ширшого кола читачів.

У дослідницькій практиці перекладу спостерігається тісна взаємодія граматичних та лексичних трансформацій. У численних випадках модифікація синтаксичної структури речення визначається лексичними особливостями, а не граматичними. Враховуючи, що комунікативна складова речення найчастіше потребує докладного вибору лексичних одиниць для адекватного відтворення в перекладі, рішення перекладацьких завдань також базується на правильному виборі словоформи та її граматичних властивостей. Отже, граматичні трансформації варто розглядати як окремий елемент.

Граматичні відповідники між мовами різних типів, зазвичай, мають функціональний характер і залежать від різних параметрів. Однак, навіть при встановленні найбільш підходящої структури речення в перекладі, існує потреба у виборі словопорядку, перекладі форм безособового дієслова. Синтаксична та граматична структури не можуть бути розглянуті ізольовано від їх лексичного контексту. Проте, різноманітність граматичних засобів дозволяє акцентувати та підсилювати окремі елементи висловлювання, що реалізується не тільки через особливу структуру речення, але й через вибір певних синтаксичних конструкцій для найбільш яскравого висловлення думки.

При перекладі інструкцій доводиться досить часто приділяти увагу граматичній структурі речення.

Специфічні стилістичні та лексико-граматичні елементи, які містяться в наукових і технічних матеріалах, безпосередньо впливають на ефективність їх передачі. Під час перекладу цих матеріалів вкрай важливо точно відтворити ці особливості, щоб забезпечити розуміння кінцевим користувачем.

Отже, для перекладачів важливо володіти знаннями стилістичних і лексико-граматичних правил, якими керується переклад наукової та технічної літератури та документації. Крім того, постійне накопичення досвіду перекладу таких матеріалів є необхідним, як і оновлення існуючих правил і розробки нових, що сприятимуть створенню високоякісних і відповідних перекладів, зрозумілих цільовій аудиторії. Отже, дослідження стилістичних особливостей перекладу науково-технічних текстів відкриває можливість для подальших наукових досліджень і вивчення.

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо за доцільне детальніше дослідити особливості функціонування інструкцій та їх лексико-семантичного наповнення на прикладі інструкцій автомобільної тематики.

Висновки до розділу 1

Під час проведення дослідження було з'ясовано, що інструкція є документом, написаним в офіційно-діловому стилі зі стандартизованим оформленням. Вона слугує засобом усного та письмового спілкування між учасниками, метою яких є ознайомлення з конструкцією та безпечною експлуатацією агрегатів і пристроїв. Більше того, це окремий науково-технічний текст, який має ряд особливостей – певну структуру, унормованість окремих елементів, підвищену вимогу до точності передачі змісту тощо.

Структура інструкції є чіткою, зрозумілою та доступною. Стандартний текст інструкції зазвичай складається з кількох розділів. Розділи чітко розмежовані, мають чіткі та зрозумілі заголовки. Якщо інструкція довга за змістом, вона подається у форматі книги зі змістом для швидкого пошуку. Таким чином, користувач зможе швидко зорієнтуватися та знайти відповідь на поставлені запитання.

Інструкційний текст виявляє інтертекстуальні елементи, що передбачають його включення повних або фрагментарних текстів на альтернативні теми, які можуть бути цитовані безпосередньо або опосередковано. Це включення може мати форму відсилань, прямих цитат, алегорій або асоціаці. Додатково, інтертекстуальність реалізується через взаємозв'язки між різними розділами тексту, а також через використання допоміжних візуальних елементів, таких як зображень деталей, схем, попереджувальних знаків, оскільки у інструкції містяться детальні вказівки щодо того, як виконувати конкретні завдання або використовувати певні продукти та послуги.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЙ АВТОМОБІЛІВ

2.1 Лінгвістична специфіка англомовних текстів інструкцій з експлуатації автомобілів

Інструкції з експлуатації автомобілів є вкрай важливою частиною технічної документації, що допомагає користувачам безпечно та ефективно використовувати транспортний засіб. Вони містять докладні та вичерпні вказівки щодо функціонування різноманітних систем і механізмів автомобіля, його правильного технічного обслуговування та ремонту. Інструкції з експлуатації автомобілів мають певну низку лінгвістичних особливостей, безпосередньо пов'язаних зі специфікою даного виду технічної літератури.

Отже, лексика інструкцій з експлуатації автомобілів характеризується наявністю значної кількості термінів та професіоналізмів, притаманних автомобільній галузі. Однією з найбільш важливих та визначальних лексичних особливостей цих інструкцій є масштабне та всеохопне використання спеціальної автомобільної термінології. Зокрема, терміни широко застосовуються для чіткого позначення назв деталей, вузлів, агрегатів, приладів, механізмів, інструментів тощо, що складають конструкцію автомобіля. Саме терміни виконують надзвичайно важливу номінативну функцію в тексті інструкції, дозволяючи точно ідентифікувати та розрізнити окремі елементи транспортного засобу. При цьому терміни повинні бути максимально однозначними у своїх визначеннях та не мати багатьох синонімів, для уникнення плутанини та непорозумінь.

Крім загальновідомих, широковживаних термінів на кшталт engine, transmission, brake, starter, cylinder, piston тощо, в інструкціях задіяна величезна кількість спеціальних, вузькоспеціалізованих термінів, що позначають деталі та механізми конкретних систем автомобіля. Це можуть бути такі терміни, як,

наприклад, piston rod, timing belt, valve lifter, oxygen sensor, idle air control valve, locking differential, sway bar links, tie rod ends тощо. Знання таких спеціальних термінів є запорукою повного та адекватного розуміння тексту інструкції фахівцем-перекладачем.

Крім того, терміни в інструкціях нерідко утворюють стійкі термінологічні словосполучення та звороти, такі як brake pad set, alternator belt, cylinder head gasket, drive belt tensioner, fuel injector nozzle, wheel lug nut torque, ball joint dust cover тощо. Такі словосполуки є характерною рисою мови технічної літератури в галузі автомобілебудування.

Варто також зауважити, що деякі терміни можуть бути багатозначними, тобто мати абсолютно різні значення в загальноживаній мові та в вузькоспеціалізованому технічному контексті. Наприклад:

- Trunk в побутовому розумінні - це хобот слона, а як термін в автомобілебудуванні - багажник.
- Cylinder може означати циліндр як геометричне тіло, або циліндр як деталь двигуна внутрішнього згоряння в автомобілі. Тому перекладач повинен добре володіти технічною термінологією, аби правильно розрізняти значення слів в різних контекстах.
- *Valency* – валентність – 1) (*chemistry*) a property of atoms or groups, equal to the number of atoms of hydrogen that the atom or group could combine with or displace in forming compounds; 2) (*linguistics*) the number of satellite noun phrases with which a verb combines the English verb *give* takes a subject and two objects, so it has a valency of three; 3) (*immunology*) a) the number of antigen-binding sites on an antibody molecule; b) the number of antigen-binding sites with which an antigen can combine.
- *Candle* – свічка – 1) a usually molded or dipped mass of wax or tallow containing a wick that may be burned (as to give light, heat, or scent or for celebration or votive purposes); 2) (*physics*) a former international unit of

luminous intensity, originally defined in terms of a standard candle and later in terms of a pentane-burning lamp. It has now been replaced by the candela.

- Субстрат можна визначити кількома способами залежно від контексту. У філософії воно відноситься до фундаментальної матеріальної основи, яка породжує різні явища. Він складається з простих і елементарних матеріальних утворень, які взаємодіють між собою, в кінцевому підсумку визначаючи властивості системи або процесу, що вивчається. У біології субстрат служить основою, до якої можуть прикріплюватися нерухомі організми. Для мікроорганізмів і рослин він також функціонує як джерело поживних речовин. У біохімії субстрат відноситься до речовини, на яку можуть діяти ферменти. З екологічної точки зору, субстрат — це елемент, який забезпечує підтримку в екосистемі, іноді також слугуючи живильним середовищем. Нарешті, в лінгвістиці субстрат відноситься до залишкових слідів мови, якою розмовляє місцеве населення, в межах мови нового населення, яке витіснило попередню мову. [34].

Ще однією важливою лексичною особливістю технічних текстів, зокрема інструкцій з експлуатації автомобілів, є широке використання аббревіатур. Аббревіатури являють собою скорочені найменування різноманітних систем, технологій, механізмів тощо. Вони є зручним способом компактного позначення часто згадуваних об'єктів та понять.

Серед поширених аббревіатур в інструкціях з експлуатації автомобілів можна навести такі: ABS - anti-lock braking system (антиблокувальна система гальм), AWD - all-wheel drive (повний привід), CVT - continuously variable transmission (безступінчата трансмісія), EPS - electric power steering (електропідсилювач керма), ESC - electronic stability control (електронна система стабілізації) тощо. Знання таких аббревіатур дозволяє спеціалісту швидко зрозуміти сенс найменування певної системи чи технології за скороченим позначенням, що підвищує ефективність роботи з текстом.

Отже, володіння базою технічних термінів та аббревіатур, що використовуються в автомобільній галузі, є абсолютно необхідним для фахівця з перекладу інструкцій з експлуатації автомобілів, адже саме правильне розуміння термінології забезпечує адекватність перекладу таких специфічних технічних текстів.

Крім власне термінів, тексти інструкцій також характеризуються насиченістю загальнотехнічною та вузькопрофесійною лексикою. Ця лексика відображає специфіку професійної діяльності в сфері експлуатації та обслуговування автомобілів. До неї відносяться:

- Назви типових дій та процесів: to install, to remove, to replace, to lubricate, to tighten, to adjust, to inspect, to recharge, to align, to rotate та багато інших.
- Технічні прикметники: automatic, manual, all-wheel drive, rear-wheel drive, electronic, hydraulic, digital, analog, fuel-efficient тощо.
- Позначення характеристик та параметрів: horsepower, torque, payload capacity, towing capacity, ground clearance, wheelbase, tread, etc.
- Найменування інструментів та матеріалів: wrench, jack, lift, brake fluid, power steering fluid, motor oil, coolant, lug nuts, tires, battery тощо.
- Назви процедур та операцій: tuning, balancing, alignment, inflation, lubrication, calibration, diagnostic та інші.

Розуміння такої професійної лексики є запорукою адекватного технічного перекладу, адже правильний переклад слів та словосполучень, що позначають фахові поняття, є вкрай важливим для точної передачі змісту оригінального тексту інструкції мовою перекладу.

Терміни-словосполучення класифікуються на:

1) прості словосполучення alternator belt – генератор поясу та складні словосполучення perfect circle oil seals – досконалі круглі сальники;

2) за граматичними моделями:

(а) для простих словосполучень: N_1+N_2 – gearshaft– передовий вал; $A+N$ – front suspension– передня підвіска; $PI+N$ – adjusting screw– регулювальний

гвинт; Num+N –second gear – друга передача; Pr+N – on tail gate– на задніх дверях; V+N – towitstand braking– витримувати гальмування;

(б) для складних словосполучень: $N_1+N_2+N_3$ thrust bell bearing – дзвін підшипника; A_1+A_2+N –epicyclic geartrains – планетарні шестерні передач; N_1prepN_2 – check for leaks – перевірка на герметичність; $PII+N_1+N_2$ – overheated transmission fluid – перегріта рідина передачі; $N_1+N_2+N_3+N_4$ – bottom oil pump section – нижня секція масляного насосу; $Adv+PII+N$ – rigidly mounted transmission – жорсткість закріплення передач.

Оскільки тексти інструкцій з експлуатації автомобілів містять вказівки та рекомендації для користувачів, в них широко представлені спеціальні лексико-граматичні засоби вираження настанов, порад та інструкцій.

Зокрема, тут використовується велика кількість дієслів, що позначають конкретні дії та операції: to adjust, to turn, to push, to pull, to insert, to remove, to start, to stop, to connect, to disconnect, to unscrew, to inflate тощо.

Скорочення як засіб словотворення також актуальний для англійської автомобільної термінології. Серед скорочень, утворених шляхом трансформації слів загальнолітературної мови, можна виділити: усікання – det (detachment – загін); телескопічні слова – amtrac (amphibious tractor – трактор амфібія) та літерні скорочення (аббревіатури) – bsh (bushel – бушель,безліч). Останні зустрічаються у спеціальних текстах найчастіше. Літерні скорочення поділяються на власне аббревіатури – BBC (front of bumper to back of cab – передні бампера від задньої частини кабіни) та акроніми, до яких належать скорочені слова, що утворені з початкових літер або складів номінативного словосполучення та збігаються за формою із загальнонародними словами – BEST (ballastable engineerin gsectionalized tractor –баластно-секційний трактор), CAP (cleaner air package – подушки з чистим повітрям).

Також застосовуються стандартні ввічливі форми, що надають вказівкам форму рекомендації, а не жорсткої вимоги: please check, kindly refill, please turn off, it is recommended to tighten, always remember to replace.

Для вираження необхідності певної дії використовуються модальні дієслова та їх еквіваленти: *should, must, have to, need to, it is necessary to, one needs to*.

І звичайно, в інструкціях дуже широко представлені форми наказового способу, тобто імператив: *check, replace, do not overfill, make sure, ensure, do not forget to drain* та інші.

Такі мовні засоби дозволяють чітко, лаконічно та недвозначно сформулювати необхідність певної дії для користувача. Вони забезпечують ефективність тексту інструкції, адже коректно вказують, що саме і як потрібно виконати.

Наприклад:

- Turn the key clockwise to start the ignition.
- Check the oil level every 500 miles.
- Please use unleaded gasoline only.
- Always inflate tires to the recommended pressure.

Ввічливі форми роблять вказівку м'якшою, ніж наказ. Модальні дієслова виражають саме необхідність певної дії. А імператив формулює дію як пряму інструкцію чи команду.

Отже, грамотний підбір та розміщення таких лексико-граматичних засобів значно підвищує зрозумілість тексту, допомагає користувачеві швидко знайти необхідні вказівки. Тому при перекладі слід максимально уважно і коректно передавати всі нюанси вживання цих мовних одиниць.

Процес утворення термінів у мові науки, відомий як семантичний підхід, відрізняється тим, що він передбачає специфічні зміни значення та набуття додаткових граматичних і лексичних характеристик. Щоб проілюструвати це, давайте розглянемо термін «дах», як він визначений у «Новому словнику англійської мови Лонгмана». Згідно зі словником, «дах» може стосуватися зовнішнього покриття на даху будівлі, закритого автомобіля, намету тощо. Це визначення охоплює зовнішню верхню частину цих структур. Цікаво, що

слово «дах» також використовується в англійській автомобільній термінології, але з більш спеціальним значенням. У цьому контексті це визначається як верхня частина автомобіля, яка забезпечує захист від атмосферних явищ. Семантична трансформація відбувається, коли слово набуває конкретного технічного визначення при використанні в галузі автомобілів. Це демонструє, як значення слова може бути уточнено та спеціалізовано при використанні в термінологічному контексті.

Семантичне термінотворення в англійській автомобільній термінології характеризується двома основними проявами: звуженням значення та метафоричним і метонімічним переносом. Один із випадків звуження значення можна побачити в терміні «колесо», де воно стосується саме керма, а не його ширшого визначення як кругового об'єкта, що використовується для руху автомобіля. Це звуження підкреслює важливість керма в управлінні транспортним засобом. З іншого боку, прикладом метонімічного переносу є термін «автобус», що походить від французького слова «autobus», яке саме походить від «omnibus», що означає «кінний екіпаж» латиною. Цей метонімічний перенос підкреслює історичний зв'язок між кінними екіпажами та сучасними автобусами.

Запозичення відіграють значну роль у збагаченні словникового запасу англійської автомобільної термінології, оскільки вони можуть як повністю, так і частково асимілюватися в мові. Ці запозичення сприяють розширенню лексичного складу і введенню нових термінів. Наприклад, такі слова, як баланс, батарея та центр, які походять із французької мови, настільки вкорінилися в англійському словнику, що їх іноземне походження стає очевидним лише завдяки етимологічним дослідженням. З іншого боку, такі терміни, як bonnet і longeron, зберегли своє оригінальне написання, що вказує на те, що вони зазнали часткової асиміляції в англійській мові.

В автомобільній промисловості створення лексичних одиниць для термінології зазвичай передбачає використання афіксації, складення, а також

абревіатур і акронімів. Ці лінгвістичні методи часто використовуються для розробки спеціальних термінів і термінології, специфічної для автомобільної галузі.

Афіксація є високоефективним способом утворення термінів за допомогою морфологічних процесів. В англійській мові суфіксація є найпоширенішим афіксальним засобом для створення автомобільних термінів. Це передбачає додавання суфікса до основного слова, що призводить до утворення нового словникового запасу. Дієслівне утворення терміну часто здійснюється за допомогою використання специфічних похідних, таких як -er (наприклад, cleaner), -ing (наприклад, балансування), -ion (наприклад, стиснення), -or (наприклад, generator), -ment (наприклад, регулювання) і -ance (наприклад, зазор). Ці афікси відіграють вирішальну роль у розширенні словникового запасу, пов'язаного з автомобільною промисловістю. [3, с. 268].

– Використання префіксів в англійській автомобільній термінології не дуже поширене. Більшості похідних функцій у цьому полі зазвичай передують префікси re-V (наприклад, reconnect), anti-N (наприклад, antifreeze), auto-N (наприклад, autohoist), inter-N і V (наприклад, interact), trans- N (наприклад, трансмісія), under-N і V (наприклад, underproduce), dis-N і V (наприклад, disjoin), un-A (наприклад, unfordable) і in-A (як infusible). [3, с. 268].

Словотвір — це метод, який зазвичай використовується в англійській автомобільній термінології для створення нових термінів. Цей морфологічний процес дозволяє поєднувати різні типи слів для утворення складних термінів. У сфері автомобільної термінології можна спостерігати різні типи словотворення. Одним із таких типів є N+N, де два іменники поєднуються, щоб створити складений термін, наприклад «наконечник-підкладка», який відноситься до системи наконечник-підкладка. Інший тип — A+N, де прикметник та іменник поєднуються, як видно з терміну «подвійної дії». Крім того, є Adv+N, де прислівник та іменник поєднуються, як-от термін «суцільнометалевий». Інший тип — V+Adv, який включає в себе поєднання

дієслова та прислівника, як видно з терміну «застій». Крім того, N+P відноситься до комбінації іменника та прийменника, прикладом чого є термін «броньований». A+P включає в себе поєднання прикметника та прийменника, як це спостерігається в терміні «тривалий». Нарешті, Num+N відноситься до комбінації числівника та іменника, як це видно в терміні «чотири двері». Ці різні типи словотвору сприяють багатому та різноманітному лексикону автомобільної термінології в англійській мові. [3, с. 10].

Що стосується граматичних особливостей інструкцій з експлуатації автомобілів, то тут можна виділити певні типові риси, пов'язані з їх інформативно-регулюючим характером. По-перше, в текстах інструкцій явно переважають дієслівні конструкції в активному стані, на відміну від пасивного стану. Адже активний стан концентрує увагу саме на діях користувача автомобіля, до якого звернена інструкція.

Наприклад:

- Turn the ignition key to start the engine.
- Check the oil level regularly.
- Release the parking brake before driving.

Використання активного стану в таких реченнях дозволяє чітко та конкретно сформулювати необхідні дії та операції, які повинен виконати водій чи власник автомобіля.

Ще однією граматичною особливістю є широке застосування інфінітива та наказового способу дієслів для вираження власне вказівок та інструкцій.

Приклади:

- To adjust seat height, pull lever up.
- Check tire pressure monthly.
- Do not overfill crankcase with oil.

Інфінітив формулює дію абстрактно та узагальнено, без прив'язки до конкретного виконавця. А наказовий спосіб містить вже цілком конкретну команду чи вказівку безпосередньо читачеві інструкції.

Такі граматичні конструкції є простими та зрозумілими для сприйняття користувачем, однозначно та чітко доносять зміст необхідних дій та операцій.

Що стосується пасивного стану, то в інструкціях з експлуатації автомобілів він трапляється порівняно рідко. І в основному використовується для опису процесів, де діяч не має принципової ролі або просто не вказується.

Наприклад:

- The oil should be changed every 5000 miles.
- Regular maintenance is recommended for proper functioning.

В цих реченнях головну увагу зосереджено саме на процесі та його важливості, а не на виконавці дії.

Ще однією поширеною граматичною рисою є використання умовних речень для опису дій за певних обставин чи в нестандартних ситуаціях експлуатації автомобіля:

- If the check engine light turns on, have the car inspected by a mechanic.
- In case of overheating, stop the vehicle and let the engine cool down.

Такі речення допомагають передбачити можливі проблеми та дати чіткі рекомендації щодо бажаних дій користувача за тієї чи іншої ситуації.

Ще однією типовою граматичною рисою інструкцій є використання переважно теперішнього часу, зокрема Present Simple та Present Continuous. Це пов'язано з тим, що в інструкціях йдеться про постійні характеристики та властивості автомобіля, а також про процеси, що регулярно відбуваються під час експлуатації транспортного засобу. Приклади:

- The brake fluid flows through hydraulic lines to the braking mechanism.
- The warning light turns on when engine oil pressure is low.
- Recharging is taking place when the indicator light turns on.

Використання теперішнього часу робить опис технічних деталей та процесів більш наочним і зрозумілим для читача, дозволяє уявити їх як реальні речі та явища, що регулярно відбуваються в даний момент.

Що стосується стилістичних особливостей інструкцій з експлуатації автомобілів, то їм притаманний суворий, офіційно-діловий стиль викладу, позбавлений емоційності та образності. Цей стиль характеризується такими рисами:

- Максимальна точність, чіткість та недвозначність викладу.
- Лаконічність - використання лише необхідної інформації без зайвих слів.
- Безособовий характер викладу, уникнення займенників.
- Об'єктивність, відсутність суб'єктивних оцінок та емоцій.
- Використання усталених мовних шаблонів та кліше для стандартизації тексту.

Саме поєднання цих лексико-граматичних та стилістичних рис і створює специфічний характер текстів інструкцій з експлуатації автомобілів та відрізняє їх від інших жанрів. Досконале знання цих особливостей є запорукою якісного перекладу таких технічних текстів.

Таким чином, можна стверджувати, що у сучасній англійській мові є різні способи утворення термінів автомобільної галузі, а саме синтаксичні, морфологічні та семантичні. Проте найефективніший і найбільш плідний підхід можна знайти в морфологічному механізмі, оскільки він узгоджується з аналітичною структурою, притаманною англійській мові. Не менш важливим є семантичний метод утворення термінів, який отримує свою ефективність завдяки наголосу на людиноцентричній лінгвістиці, поширеній у наш час.

2.2 Прагматичний аспект англомовних текстів інструкцій

Інструкції є специфічним видом тексту, який має певні прагматичні особливості. Прагматичний аспект інструкцій визначається тим, як вони використовуються та сприймаються користувачами в конкретному контексті. Основною метою інструкцій є надання чітких та зрозумілих вказівок щодо

використання певного пристрою, обладнання чи технології. Відповідно до цієї мети в інструкціях застосовуються специфічні прагматичні засоби та прийоми.

По-перше, тексти англomовних інструкцій мають чітку адресність - вони звернені безпосередньо до користувача, який повинен виконати певні дії. Тому в інструкціях широко використовуються займенники другої особи *you*, *you*, звертання до читача, наказовий спосіб дієслів. Наприклад:

- Insert the cable into the port and twist it clockwise to lock it in place.
- Please check the oil level regularly as recommended.

Такі мовні засоби створюють ефект безпосереднього звернення та взаємодії з користувачем.

По-друге, для інструкцій характерне використання ввічливих форм та конструкцій. Наприклад:

- The device should be recharged once a week for optimal performance.
- You are kindly asked to use unleaded petrol only.

Такі м'які форми вказівок роблять сприйняття інструкції комфортнішим для користувача.

По-третє, в інструкціях застосовуються різноманітні модальні дієслова та їх еквіваленти для вираження необхідності, можливості, заборони тощо. Наприклад:

- The oxygen sensor must be replaced every 50,000 miles.
- You should avoid sudden braking on wet surfaces.
- Do not open the casing while the device is operating.

Такі модальні конструкції дають чітке уявлення про бажані чи небажані дії користувача.

По-четверте, для інструкцій характерне використання умовного способу, щоб описати певні нестандартні ситуації. Наприклад:

- If the check engine light turns on, have the vehicle inspected right away.
- In case of overheating, stop the car and let the engine cool down before continuing.

Умовні речення дають користувачеві чіткі вказівки, як діяти за тієї чи іншої обставини.

По-п'яте, для пояснення складних технічних деталей в інструкціях використовуються різноманітні схеми, малюнки, графіки. Візуальні елементи полегшують сприйняття та розуміння інформації.

Отже, прагматична складова інструкцій виражається через специфічні лексико-граматичні засоби, спрямовані на ефективну взаємодію з користувачем та передачу необхідної інформації. Ці прагматичні особливості повинні враховуватися при перекладі, щоб зберегти функціональний вплив інструкції на реципієнта.

Для адекватного перекладу інструкцій необхідне глибоке розуміння їх прагматичного потенціалу. Прагматичний потенціал тексту визначається тим впливом, який він справляє на реципієнта, та тими діями, які він спонукає виконати. Основною комунікативною метою інструкцій є саме спонукання користувача до певних дій або формування ставлення. Тому під час перекладу інструкцій необхідно не лише передати фактичну інформацію, але й відтворити впливовий потенціал оригінального тексту.

Прагматична адаптація є однією з ключових стратегій для досягнення адекватного перекладу інструкцій. Вона полягає у внесенні певних змін в переклад з метою максимального наближення його до очікувань та сприйняття цільової аудиторії. Наприклад, використання ввічливих форм звертання, заміна складних технічних термінів більш зрозумілими відповідниками, додавання пояснень там, де це необхідно тощо. Такі прийоми прагматичної адаптації дозволяють підвищити загальну зрозумілість та дієвість інструкції в перекладі.

Ще однією важливою складовою прагматики інструкцій є їх інтертекстуальність. Інтертекстуальність означає наявність зв'язків даного тексту з іншими текстами, які можуть проявлятися у вигляді прямих чи

непрямих цитат, алюзій, відсилань. Інструкції часто містять посилання на інші документи, стандарти, нормативні акти. Наприклад:

The device should only be repaired as described in the official service manual for your model.

All maintenance operations must adhere to the procedures outlined in our Maintenance Regulations Document 245-B.

Перекладач повинен брати до уваги таку інтертекстуальність, адже вона вказує на зв'язок інструкції з більш широким дискурсом у певній галузі.

Отже, прагматика інструкцій визначається їх спрямованістю на кінцевого користувача та метою сформулювати певну модель поведінки. Адекватний переклад інструкцій вимагає врахування їх прагматичних характеристик та застосування відповідних перекладацьких стратегій. Тільки так можна досягти необхідного впливу та реакції з боку реципієнтів перекладеного тексту.

Отже, розглянувши всі аспекти прагматичного аналізу англомовних інструкцій, можемо узагальнити, що основна їх мета – передати важливу практичну інформацію користувачу доступним способом, застосовуючи певні лінгвістичні та риторичні прийоми. Серед них: чітке звернення до реципієнта, використання імперативних та модальних конструкцій для формулювання інструкцій, ввічливі формулювання для створення позитивного враження, пояснення потенційно незрозумілих моментів, візуалізація інформації через схеми і зображення. Усе це спрямовано на чіткий та ефективний вплив на читача, який знайомиться з інструкцією. Перекладач має зберегти ці прагматичні характеристики при перекладі, застосовуючи прийоми прагматичної адаптації, щоб надати цільовій аудиторії інструкцію, функціонально рівноцінну оригіналу.

Переклад інструкцій потребує особливих підходів, адже він має передати не лише зміст, а й прагматичний ефект оригінального тексту.

Розглянемо детальніше прагматичні аспекти, які необхідно враховувати при перекладі інструкцій.

По-перше, слід звернути увагу на комунікативну мету інструкції. Вона полягає в тому, щоб навчити користувача певним навичкам або сформувати бажану модель поведінки. Тому під час перекладу треба чітко усвідомлювати цю мету і підбирати мовні засоби, які дозволять ефективно досягти поставленої комунікативної мети.

По-друге, важливо враховувати адресата інструкції та його рівень обізнаності у предметній галузі. Якщо інструкція розрахована на фахівця, можна залишати певні складні терміни без пояснення. Але якщо це інструкція для пересічного користувача, то треба пояснювати або спрощувати спеціальну термінологію.

По-третє, варто зберігати прагматичні маркери, тобто мовні одиниці, які вказують на комунікативну настанову інструкції. Це можуть бути модальні дієслова *must*, *should*, імперативи, фрази на зразок “важливо пам’ятати”, “зверніть увагу” тощо. Такі маркери підсилюють впливовий потенціал інструкції.

По-четверте, іноді в інструкціях трапляються розмовні чи емоційно забарвлені вирази. Їх треба передавати адекватними стилістичними засобами в перекладі, аби не втратити прагматичний ефект.

По-п’яте, якщо в оригіналі є ілюстрації чи схеми, їх також треба відтворювати у перекладі. Візуальні елементи важливі для розуміння інструкцій.

Отже, під час перекладу інструкцій потрібен прагматично орієнтований підхід з урахуванням комунікативної мети, адресата, прагматичних маркерів, стилістичних нюансів та візуального оформлення. Лише тоді можна досягти адекватності у функціональному сенсі, коли інструкція справляє на реципієнта перекладу такий самий вплив, що й оригінал на читача мовою-джерелом.

Ще одним важливим прагматичним аспектом інструкцій є їхня інтертекстуальність, тобто наявність зв'язків з іншими текстами. Інструкції часто містять відсилання до нормативних документів, інших інструкцій, технічної документації. Наприклад:

- The oil change procedure should be performed as described in the Maintenance Manual 5-A.
- For safe battery disposal consult our Waste Management Regulations Document.

Перекладач має враховувати таку інтертекстуальність, адже вона вказує на зв'язок інструкції з ширшим дискурсом у певній галузі. Якщо є усталені україномовні відповідники до згаданих документів, їх варто використовувати у перекладі.

Отже, інтертекстуальність теж має прагматичне навантаження, адже демонструє обізнаність автора інструкції у відповідній предметній галузі. Перекладач повинен відтворювати цей ефект за допомогою вдалих відповідників при перекладі інтертекстуальних посилань.

Підсумовуючи, прагматика інструкцій є надзвичайно важливим аспектом при їх перекладі. Лише комплексний аналіз усіх прагматичних складових – мети, адресата, маркерів, стилю, інтертекстуальності тощо – дозволяє створити адекватний переклад, функціонально еквівалентний оригіналу. Тільки за такого підходу інструкція справлятиме на реципієнта перекладу аналогічний комунікативний та прагматичний вплив.

Інструкції мають певні культурно зумовлені особливості, які необхідно враховувати при перекладі. Розглянемо соціокультурні чинники, що впливають на сприйняття та адекватний переклад інструкцій.

По-перше, слід зважати на різницю в соціальних нормах та очікуваннях між культурами. Наприклад, рівень допустимої категоричності в інструкціях в

англомовних країнах може сприйматися по-різному в українській культурі. Тому деякі формулювання варто пом'якшувати чи адаптовувати.

По-друге, важлива гендерна складова. В англійській мові часто вживається узагальнене «you», тоді як в українській краще конкретизувати займенник за статтю, щоб уникнути непорозумінь.

По-третє, до уваги треба брати вікові особливості аудиторії та різницю поколінь. Наприклад, старшому поколінню складніше сприймати згадки про новітні технології, тому деякі терміни варто пояснювати або замінювати знайомими відповідниками.

По-четверте, важливий фактор - різниця в рівні життя та доступу до технологій. Певні речі можуть сприйматися як цілком звичайні в одній країні та бути менш поширеними в іншій, що треба враховувати при перекладі інструкцій.

Отже, адекватний переклад інструкцій вимагає уважного ставлення до соціокультурного контексту цільової аудиторії. За необхідності потрібно адаптовувати формулювання, термінологію, приклади тощо, щоб максимально наблизити сприйняття перекладу до оригіналу. Це дозволить зберегти прагматичний потенціал інструкцій у межах іншої культури.

Ще одним цікавим аспектом прагматики інструкцій є їх варіативність залежно від каналу поширення. Спосіб подачі інструкцій може бути різним - друковані буклети, онлайн-посібники, відеоінструкції тощо. Це накладає певні обмеження та відкриває додаткові можливості.

Наприклад, відеоінструкції дозволяють демонструвати процеси більш наочно, але обмежені у використанні складних термінів. Друковані інструкції можуть містити схеми, але не завжди зручні у користуванні. Онлайн-посібники легко оновлювати, але потребують адаптації мови під екранне читання.

Отже, обираючи спосіб поширення інструкції, автор адаптує її під певний канал, що також потребує уваги перекладача. Треба підбирати мовні

засоби, які найбільш ефективно реалізують прагматичний потенціал інструкції саме у конкретному форматі.

Підсумовуючи, прагматика інструкцій є комплексним явищем, на яке впливають лінгвістичні, соціокультурні та технічні чинники. Переклад інструкцій вимагає цілісного аналізу цих аспектів та застосування відповідних адаптивних стратегій для створення тексту, функціонально адекватного оригіналу. Тільки так можна забезпечити прагматичну рівноцінність інструкцій при перекладі різними мовами.

Прагматичний аспект інструкцій тісно пов'язаний з їхньою комунікативною функцією. Інструкції створюються з метою регулювання поведінки та діяльності людей у певній сфері. Тому вони мають виражений впливовий характер, реалізований через низку мовних засобів.

По-перше, це наявність значної кількості імперативних конструкцій, що містять прями вказівки та розпорядження. Наприклад:

- Check the oil level every 500 miles.
- Clean the filter regularly.
- Replace damaged parts immediately.

Імперативні речення є ключовим прагматичним інструментом для вираження вимог в інструкціях.

По-друге, широко використовуються модальні дієслова *must*, *have to*, *should*, *ought to*, які виражають необхідність певних дій. Наприклад:

- The air filter must be replaced annually.
- You should check the tire pressure monthly.
- The brake fluid has to be changed every two years.

Такі конструкції також слугують для регулювання поведінки користувача відповідно до вимог інструкції.

По-третє, застосовуються оцінні вислови на зразок *it is critical, it is important, be sure to*. Вони акцентують увагу на важливості дотримання певних вказівок.

Отже, прагматика інструкцій реалізується через низку специфічних мовних засобів, які виражають впливові інтенції тексту. Перекладач має адекватно передавати такі прагматичні маркери українською мовою, щоб зберегти регулятивний потенціал інструкції.

Ще однією прагматичною особливістю інструкцій є ступінь категоричності викладу. Залежно від комунікативної мети, інструкції можуть мати жорсткіший або м'якший характер. Порівняймо:

- The use of low-quality oil is strictly prohibited.
- It is recommended to use high-grade oil for maximum engine performance.

У першому випадку категорично забороняється певна дія, тоді як у другому м'яко рекомендується альтернатива.

Перекладач повинен уважно ставитись до таких відтінків і добирати адекватні українські відповідники, щоб не посилити чи послабити категоричність викладу. Адже це може змінити прагматичний вплив інструкції.

Отже, прагматика інструкцій визначається їх регулятивною функцією і реалізується через систему мовних засобів впливу та вираження категоричності/м'якості. При перекладі важливо адекватно передати ці прагматичні особливості, щоб зберегти комунікативний потенціал інструкцій.

Інструкції як жанр науково-технічних текстів мають певні стилістичні особливості, зумовлені їх функціональним призначенням. Розглянемо стилістичні характеристики інструкцій, що впливають на їх переклад.

По-перше, для інструкцій характерний точний, лаконічний виклад без емоційного забарвлення. Інформація подається максимально стисло та зрозуміло. Наприклад:

The filter requires replacement every 10,000 miles.

Це речення лаконічно повідомляє необхідну вказівку без зайвих слів.

По-друге, уникається вживання складних граматичних конструкцій.

Надається перевага простим, чітким реченням. Наприклад:

Check the oil level weekly.

Замість:

It is essential that the oil level be checked on a weekly basis.

По-третє, широко використовуються схеми, графіки, малюнки для наочності. Візуальні елементи полегшують сприйняття інформації.

По-четверте, вживається спеціальна термінологія без пояснень, адже інструкція розрахована на фахівця.

Отже, стилістика інструкцій підпорядкована меті максимально зрозумілого викладу спеціальної інформації. Це треба враховувати при перекладі, щоб адекватно передати функціональне призначення тексту.

Ще однією прагматичною рисою інструкцій є наявність спеціальних мовних шаблонів та кліше для стандартизації викладу. Наприклад:

- Tighten the bolts to the specified torque.
- Refer to the maintenance schedule for details.
- Failure to comply will void the warranty.

Такі усталені вирази виконують важливу прагматичну функцію, надаючи інструкціям формального, офіційного характеру. Перекладач має передавати їх за допомогою відповідних шаблонів в українській мові.

Отже, наявність спеціальних мовних шаблонів є однією з характерних рис інструкцій як типу тексту, що потребує уваги при перекладі для адекватної передачі їх прагматики.

Переклад інструкцій вимагає особливої уваги до лексичних і синтаксичних засобів, які створюють прагматичний ефект оригінального тексту. Розглянемо докладніше ці мовні характеристики.

На лексичному рівні в інструкціях широко вживаються:

- модальні дієслова must, should, can для вираження вказівок;

- оцінні прикметники important, necessary, required для акцентування уваги;
- технічна термінологія без пояснень.

Приклад:

The required torque must be maintained when tightening the bolts.

На синтаксичному рівні характерні такі риси:

- короткі, прості речення;
- пасивний стан замість активного;
- інфінітивні звороти замість підрядних речень.

Приклад:

The rotor to be replaced annually.

Замість:

The rotor which needs to be replaced annually.

Отже, прагматика інструкцій створюється як лексичними, так і синтаксичними засобами. Перекладач повинен зберігати ці характеристики українською мовою, щоб не втратити функціональний вплив тексту.

Ще однією прагматичною рисою інструкцій є широке використання візуальних елементів - схем, таблиць, малюнків, графіків. Вони виконують дуже важливу функцію, полегшуючи сприйняття складної технічної інформації.

При перекладі інструкцій обов'язково потрібно зберігати такі візуальні елементи та відповідним чином адаптувати супровідні підписи і пояснення українською мовою. Це необхідно для повноцінної передачі прагматики тексту, адже ілюстрації є невід'ємною складовою інструкцій.

Отже, аналіз прагматичних характеристик інструкцій на різних мовних рівнях дозволяє перекладачеві краще зрозуміти функціональне призначення цього типу текстів. А отже, знайти оптимальні способи відтворення їх прагматичного потенціалу засобами української мови.

Прагматичний аспект інструкцій тісно пов'язаний з їх комунікативною функцією та призначенням. Розглянемо цільову аудиторію інструкцій та її вплив на особливості перекладу.

Інструкції можуть бути призначені як для фахівців певної галузі, так і для широкого кола неспеціалістів. Це визначає підхід до подачі інформації та вибір мовних засобів.

Інструкції для фахівців характеризуються:

- використанням спеціальної термінології без пояснень;
- відсутністю докладних описів технічних деталей;
- стислим, формальним стилем викладу.

Наприклад:

The transmission fluid requires changing every 60,000 km.

Інструкції для неспеціалістів відрізняються:

- поясненням спеціальних термінів простою мовою;
- детальними описами та ілюстраціями;
- спрощеною мовою без складних конструкцій.

Наприклад:

The liquid that allows smooth gear shifting is called transmission fluid. It should be replaced every 60,000 km.

Отже, прагматична адаптація інструкцій під конкретну цільову аудиторію є вкрай важливою. Перекладач має це враховувати, щоб текст справляв аналогічний вплив, як і оригінал.

Висновки до розділу 2

На основі дослідження можна зробити висновки, що лексичний склад інструкцій з експлуатації автомобілів відзначається присутністю значної кількості специфічних термінів та професійних виразів, характерних для автомобільної сфери. Основною лексичною характеристикою цих інструкцій є інтенсивне використання спеціалізованої термінології. Терміни використовуються для точного визначення назв компонентів, вузлів, агрегатів, приладів, механізмів, інструментів та інших елементів. Вони відіграють ключову роль у номінативній функції тексту інструкції, забезпечуючи точну ідентифікацію та розрізнення певних елементів пристрою. Важливо, щоб терміни були чітко визначені та мали обмежену кількість синонімів, щоб уникнути непорозумінь та помилок у перекладі.

Переважає семантичний підхід до утворення термінів, значну роль відіграють запозичення та створення лексичних одиниць для термінології, використовуючи афіксації, складення, а також аббревіатури і акроніми.

Дослідження показало також і граматичні риси англomовних інструкцій з експлуатації автомобілів. До них належать: дієслівні конструкції в активному стані, на відміну від пасивного; інфінітив, адже він формулює дію абстрактно та узагальнено, без прив'язки до конкретного виконавця; нечасте використання пасивного стану на відміну від умовних речень для опису дій за певних обставин чи в нестандартних ситуаціях експлуатації автомобіля; використання переважно теперішнього часу.

В контексті стилістичних характеристик інструкцій з експлуатації автомобілів, вони відзначаються строгим, офіційно-діловим стилем, який відрізняється відсутністю емоційності та метафоричності. Цей стиль має наступні особливості: чітку адресність; використання ввічливих форм та конструкцій; різноманітні модальні дієслова та їх еквіваленти для вираження необхідності, можливості, заборони тощо.

Підсумовуючи, прагматика інструкцій є комплексним поняттям, що охоплює всі аспекти їх функціонування та впливу на реципієнтів. Вона реалізується за допомогою вибору специфічних лексико-граматичних елементів, які цілеспрямовано використовуються для забезпечення ефективної комунікації з користувачем та передачі важливих даних. Це досягається через чітке та лаконічне формулювання інструкцій, використання конкретних термінів для уникнення двозначності, а також застосування структурованих і логічно послідовних викладів, що сприяють кращому розумінню та запам'ятовуванню інформації користувачем. Лише всебічний аналіз цих чинників дозволяє створити якісний переклад, адекватний оригіналу. Тому вивчення прагматики інструкцій є важливим етапом роботи перекладача.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1 Особливості лексико-семантичних еквівалентів та трансформацій при перекладі інструкцій з експлуатації автомобілів

3.1.1 Транскодування, транскрибування та калькування

Транскрипція та транслітерація — це методи, які використовуються для перетворення оригінальної лексичної одиниці шляхом представлення її форми за допомогою літер мови перекладу [49]. Під час транскрибування звучання іноземного слова відтворюється, тоді як транслітерація зосереджується на відтворенні його візуального вигляду через композицію літер [56]. Поширеним підходом у сучасній практиці перекладу є транскрипція, яка включає певні аспекти транслітерації [4]. Цей метод зазвичай використовується для перекладу власних імен і термінів, які зберігають свою оригінальну форму в текстах іншою мовою [65]. У випадку, коли переклад надруковано з використанням іншого алфавіту, ніж оригінал, необхідно транслітерувати назви публікації, організацій та авторів відповідно до чинного міжнародного стандарту. Також рекомендовано дотримуватись рекомендацій щодо транслітерації власних назв англійською, французькою, німецькою та італійською мовами з використанням літер українського алфавіту [8].

Ми наведемо приклади випадків, коли транскрипція та транслітерація поєднуються, в результаті чого слова пишуться та вимовляються однаково, таким чином піддаючись транскодуванню [61]. Досліджуваними текстами стали тексти інструкцій з експлуатації автомобілів Фольксваген Джетта [68], Фольксваген Гольф [67] та Фольксваген Тігуан [66].

Hit the road with confidence, thanks to standard driver assistance features like Front Assist with Autonomous Emergency Braking, Travel Assist with Adaptive Cruise Control and Lane Assist, and Blind Spot Monitor with Rear Traffic Alert.

Вирушайте в дорогу з упевненістю завдяки стандартним функціям допомоги водієві, таким як Front Assist з автономним екстремим гальмуванням, Travel Assist з адаптивним круїз-контролем і Lane Assist, а також моніторинг сліпих зон із системою попередження про рух позаду.

Turn the key to the «start» position to ignite the engine.

Поверніть ключ до положення «старт», щоб завести двигун.

В оригіналі використовується конструкція «to ignite the engine», що буквально означає «запалити двигун». Проте в українській мові більш прийнятно використовувати дієслово «завести» у цьому контексті. Тому використовується транскодування для адаптації структури речення до норм української мови.

Також транскрибування та транслітерація є найбільш вживаними прийомами для перекладу автомобільних брендів та моделей: у інструкціях зазвичай не рекомендується перекладати назви брендів та моделей автомобілів, оскільки це може призвести до непорозумінь. Замість цього, використовують транскрипцію, наприклад:

Chevrolet Camaro - Шевроле Камаро;

Volkswagen – Фольксваген;

Ford – Форд.

Калькування — це лінгвістичний процес, який використовується для перетворення лексичної одиниці з її мови оригіналу шляхом заміни її окремих компонентів, таких як морфеми чи слова, їх еквівалентами в цільовій мові перекладу [56]. Ця техніка дозволяє точніше та повніше передавати оригінальний текст, гарантуючи, що кожен елемент відповідним чином адаптований і передається потрібною мовою [44]. Замінюючи складові частини їхньою лексичною відповідністю, калькування сприяє ефективній комунікації та розумінню між різними мовними системами, уможливаючи плавну передачу значення та наміру з вихідного тексту до перекладеної версії. Процес обчислення тісно пов'язаний із запозиченням, і коли справа доходить

до обчислення, визначення джерела запозичення стає складним завданням, якщо немає чітких ознак зовнішньої мови, з якої походить термін. Щоб успішно вирішити це питання, необхідно враховувати і аналізувати безліч екстралінгвістичних даних.

Калькування передбачає акт утворення абсолютно нового слова або стійкої комбінації в цільовій мові, що емулює структуру вихідної лексичної одиниці. [28].

Check the oil level with the dipstick. - Перевірте рівень олії з мірочною паличкою.

Або:

Apply the parking brake. - Застосуйте гальмо стоянки.

Пряме включення – спосіб перекладу, який передбачає використання англійського слова в його початковій формі:

To drive the vehicle after starting the Remote Start system, push and release the START/STOP ignition button while pressing the brake pedal prior to the end of the 15 minute cycle. If the vehicle is not equipped with a START/STOP ignition button, insert the key fob into the ignition switch and place the ignition in the ON/RUN position.

Щоб почати рух після запуску системи дистанційного запуску, натисніть і відпустіть кнопку запалювання START/STOP, одночасно натискаючи на педаль гальма до закінчення 15-хвилинного циклу. Якщо автомобіль не обладнаний кнопкою запалювання START/STOP, вставте брелок у замок запалювання та встановіть запалювання в положення ON/RUN.

У вищенаведеному прикладі обрано саме такий метод, адже навіть в українськомовному середовищі користувач зустрине саме такі терміни чи позначки. Адресат має чітко орієнтуватися та розуміти необхідні для виконання задачі, що можливо, коли він знаходить необхідне, виражене мовою оригіналу.

Hit the road with confidence, thanks to standard driver assistance features like Front Assist with Autonomous Emergency Braking, Travel Assist with Adaptive Cruise Control and Lane Assist, and Blind Spot Monitor with Rear Traffic Alert.

Вирушайте в дорогу з упевненістю завдяки стандартним функціям допомоги водієві, таким як Front Assist з автономним екстремим гальмуванням, Travel Assist з адаптивним круїз-контролем і Lane Assist, а також моніторинг сліпих зон із системою попередження про рух позаду.

У даному випадку назви технологій (Front Assist, Travel Assist, Lane Assist) є зареєстрованими товарними знаками або усталеними назвами виробника, тому їх зміст та конотації важливо передати коректно. Пряме включення таких термінів, супроводжене поясненням на мові перекладу, дозволяє зберегти інформативність тексту та передати особливості продукту в найкращий спосіб.

Отже, після детального розгляду використання транскодування, транскрибування, калькування та прямого включення в інструкціях з експлуатації автомобілів можна зробити наступний висновок. Транскодування застосовується для перекладу термінів із схожим коренем у обох мовах, гарантуючи точність та зрозумілість для читача. Транскрибування використовується для передачі вимови оригінальних назв брендів та моделей авто, зберігаючи їхню унікальність та ідентичність. Калькування допомагає передати структуру чи логіку оригінального тексту, коли це важливо для збереження певного контексту або технічних деталей. Пряме включення рекомендується для термінів або висловів, які не мають прямих еквівалентів у мові перекладу, але їх розуміння критично важливе для користувача.

3.1.2 Генералізація та конкретизація

Генералізація (узагальнення) передбачає заміну конкретного видового поняття більш загальним або заміну назви підкласу назвою всього класу [65]. Це протилежність конкретизації, оскільки передбачає заміну більш вузького

поняття ширшим [56]. Генералізація використовується у випадках, коли конкретна назва предмета не передає жодної значущої інформації для одержувача перекладу, або коли вона непотрібна та надлишкова в даному контексті [44].

Щоб додатково проілюструвати концепцію узагальнення, наведемо приклади.

Available wheels 18" Sevilla black alloy wheels. - В наявності колеса 18" чорні легкосплавні диски Sevilla.

Тут термін Available «доступні» генералізовано до «в наявності»

Make sure to regularly inspect your car's serpentine belt for any signs of wear and tear. The serpentine belt is responsible for driving various engine accessories.

Перевіряйте ремінь двигуна на наявність слідів зносу. Цей ремінь відповідає за роботу різних компонентів двигуна.

Але термін «*car's serpentine belt*» може перекладатися як «*серпантинна стрічка автомобіля*»

У двох наступних прикладах у тексті оригіналу було вказано, які саме запчастини чи гальмівну рідину слід використати, але у перекладі це було узагальнено за допомогою займенника «її» - рідину та прикметника «якісний».

If you notice that your brake fluid reservoir is low, refill it using DOT 4 brake fluid. This fluid type ensures optimal braking performance.

Якщо ви помітили, що рівень гальмівної рідини знизився, долийте її. Використовуйте рідину, яка забезпечує оптимальну ефективність гальм.

When replacing the spark plugs, always use iridium-tipped spark plugs for better fuel efficiency.

При заміні свічок запалювання використовуйте якісні свічки для кращої ефективності споживання пального.

Конкретизація — це акт заміни слова чи фрази більш конкретним терміном у мові перекладу. Це протилежність узагальненню, коли слово або фраза з широким значенням замінюється вузким поняттям у перекладі. Цей

процес призводить до того, що одиниця мови оригіналу виражає загальну ідею, тоді як одиниця мови перекладу представляє більш специфічний тип у цій ширшій категорії. Використання конкретизації часто відбувається, коли в мові перекладу відсутнє слово з таким же широким значенням, що вимагає вибору більш конкретного терміна.

Check the vehicle's fluids regularly.

Перевіряйте рівень моторної олії, гальмівної рідини та антифризу регулярно.

Ensure that the car's lights are working.

Переконайтеся, що фари, задні ліхтарі та поворотники автомобіля працюють належним чином.

The vehicle may need maintenance if it behaves unusually.

Автомобіль може потребувати обслуговування, якщо ви помічаєте дивні звуки, коливання при русі або проблеми з заводженням.

У вищенаведених прикладах конкретизація робить текст більш інформативним та зрозумілим для читача, надаючи більше деталей щодо того, що саме слід перевіряти або за чим слід спостерігати.

Hit the road with confidence, thanks to standard driver assistance features like Front Assist with Autonomous Emergency Braking, Travel Assist with Adaptive Cruise Control and Lane Assist, and Blind Spot Monitor with Rear Traffic Alert.

Вирушайте в дорогу з упевненістю завдяки стандартним функціям допомоги водієві, таким як Front Assist з автономним екстреним гальмуванням, Travel Assist з адаптивним круїз-контролем і Lane Assist, а також моніторинг сліпих зон із системою попередження про рух позаду.

Тут конкретизовано поняття системи попередження, оскільки в оригіналі йдеться про одне слово – Alert (попередження), а у перекладі конкретизується, що мова йде про цілу систему.

Do not drive distracted. - Не відволікайтеся за кермо.

Тут також з узагальненого «не відволікайтесь під час водіння» конкретизовано до місця водія за кермом, адже мова може йти і про автомобіль з автопілотом, тоді водій може не керувати за допомогою керма, але в даному випадку йдеться саме про кермування.

Отже, розглядаючи застосування генералізації та конкретизації в інструкціях з експлуатації автомобілів, можна дійти до висновку, що ці трансформації служать ефективними інструментами адаптації тексту до цільової аудиторії. Генералізація використовується, коли конкретний термін або вираз у вихідному тексті може бути незрозумілим для читача або не має прямого еквівалента у цільовій мові, тому його замінюють на більш загальний термін. Натомість конкретизація використовується, коли необхідно забезпечити більш детальний або ясний контекст для розуміння специфічних особливостей продукту чи його функціонування в певних умовах.

3.1.3 Модуляція та компенсація

Модуляція, також відома як семантична відповідність, відноситься до варіації повідомлення, яку можна досягти шляхом зміни кута або точки зору. Цей підхід стає необхідним, коли очевидно, що дослівний або навіть транспонований переклад дасть лише граматично правильну, але суперечливу інтерпретацію мови перекладу. Тому, використовуючи модуляцію, перекладачі прагнуть зберегти суть і передбачуване значення вихідного повідомлення, адаптуючи його відповідно до мовних і культурних нюансів мови перекладу. [53, с. 586].

Do not leave your car under the direct sun for long periods.

Зберігайте автомобіль у тіні від прямих сонячних променів.

У цьому прикладі англійською мовою було використано заперечне речення, для запобігання вчиненню певних дій. В українській версії використовується заклик у стверджувальному реченні.

Іноді логічна послідовність думки підрядних речень різними мовами не однакова. У прикладі умова в англійській мові займає позицію 2, а український переклад починається з неї:

It's easier to drive if you keep the tires inflated. - Якщо шини правильно накачані, керування автомобілем буде легшим.

Styling and features you'll love. - Стиль і функції, які вам сподобаються

Тут вираз *you'll love* (у прямому перекладі «ви полюбите») дає суперечливу інтерпретацію, тому на перекладі дано більш нейтральний вислів «вам сподобаються».

Компенсація є важливою технікою, яка використовується під час процесу перекладу для вирішення елементів в оригінальному тексті, яким не вистачає еквівалентів у цільовій мові. Цей метод передбачає заміну нееквівалентних елементів, таких як лексика, яка не має прямого перекладу, альтернативними термінами, які забезпечують розуміння для носіїв мови перекладу. Застосовуючи винагороду, перекладачі можуть ефективно передати запланований зміст оригінального тексту, незважаючи на лінгвістичні відмінності між мовами.

Built for open roads and city streets, the GLI boasts a mighty 228-horsepower turbocharged engine, sport suspension, Dynamic Chassis Control and mechanical limited-slip differential.

Створений для відкритих доріг і міських вулиць, GLI може похвалитися потужним двигуном з турбонаддувом потужністю 228 кінських сил, спортивною підвіскою, системою динамічного контролю шасі та механічним диференціалом обмеженого тертя.

Тут термін 228-horsepower turbocharged engine не має безпосереднього еквіваленту в такому ж форматі, тому його компенсовано схожим терміном з україномовної автомобільної термінології.

Engage the handbrake when parked, especially on hills.

Включайте ручне гальмо, коли автомобіль припарковано. Це особливо важливо на схилах. – вказано на важливість заради безпеки користувача.

Regularly check your engine oil to ensure the car runs smoothly.

Перевіряйте моторну олію регулярно. Гарна робота двигуна залежить від цього.

В даному випадку дієслово to insure, що в прикладі можна перекласти як «забезпечити» було передано більш сильною конструкцією «залежати від», що не суперечить змісту, але більш переконливо доносить думку читачеві.

В ході дослідження лексико-семантичних еквівалентів та трансформацій при перекладі інструкцій з експлуатації автомобілів було розглянуто різні методи та приклади їх використання. Зокрема, були розглянуті транскодування, транскрибування, калькування та пряме включення, які допомагають забезпечити точність та зрозумілість тексту, а також генералізація та конкретизація, які допомагають адаптувати інформацію до контексту та культурних особливостей. Модуляція та компенсація виявилися ефективними для досягнення більшої гармонії та плавності тексту, забезпечуючи при цьому збереження первісного змісту.

3.2. Види та особливості граматичних трансформацій при перекладі інструкцій з експлуатації автомобілів

Переклад технічних текстів, особливо інструкцій до автомобілів, вимагає особливого підходу та уваги до деталей [2]. Однією з ключових складових такого перекладу є граматичні трансформації, які допомагають адаптувати текст до мовних норм і культурних особливостей цільової аудиторії [32]. Граматичні трансформації передбачають зміну структури речення під час перекладу, а не прямий дослівний переклад [4]. Одним із специфічних типів граматичної трансформації є трансформація стану, коли в оригіналі та перекладі використовуються різні часи або форми дієслова [2]. Якщо вихідне речення та його трансформація в перекладі мають подібний

вибір слів, трансформацію можна описати за допомогою трансформаційної моделі перекладу [31]. З іншого боку, якщо трансформація супроводжується змінами в конкретних використаних словах, її можна віднести до ситуативної моделі перекладу [5].

При виконанні технічного перекладу можуть спостерігатися такі явища: повний збіг, частковий збіг, повне неспівпадіння оригіналу і перекладу, викликане відмінностями граматичної будови англійської та української мов.

Переклад - це передача повідомлення вихідної мови на повідомлення мови перекладу [49]. За визначенням, дослівний переклад неможливий, тому що різні мови відрізняються одна від одної як з точки зору граматичної побудови речення, так і за простою кількістю слів, не кажучи вже про відмінність культур, які також у значній мірі впливають на спосіб та результати перекладу [57]. При цьому, якщо посібники із зіставлення граматичних явищ двох мов і двомовні словники вже деякий час існують і навіть у достатньо різно-тематичних та спеціалізованих варіантах, в тому числі і для співвідношення мов, то практично не існує ніяких словників у яких порівнювались би культури різних народів [56]. Адже вважається, що перекладач володіє як культурою мови оригіналу, так і мови перекладу в рівній (або в майже рівній) мірі. Між тим, це все далеко не так, і в більшості випадків перекладач досить таки приблизно оцінює і перекладає ті чи інші елементи або ж цілі категорії вихідного тексту в порівняльно-культурному плані [45].

З іншого боку, частковий збіг стосується певної невідповідності у формі та значенні елементів у перекладеному реченні порівняно з оригіналом, зберігаючи при цьому семантичну адекватність [65]. Якщо оригінальна структура та її трансформація в перекладі мають близький лексичний склад, це описується за допомогою трансформаційної моделі перекладу [64]. Проте, якщо трансформація супроводжується контекстуально обумовленими лексичними змінами, домінуючим підходом вважається ситуативна модель

[4]. Перефразовуючи, повна відповідність у перекладі виникає, коли всі елементи та структура вихідного речення точно відтворені в перекладеному реченні, зберігаючи порядок слів. Частковий збіг відноситься до деяких відмінностей у формі та значенні між оригінальним і перекладеним реченнями, зберігаючи загальний зміст. Граматична трансформація не передбачає прямого відтворення оригінальної структури в перекладі, при цьому трансформація стану є специфічним типом, який використовує різні форми стану [4]. Трансформаційна модель перекладу використовується, коли оригінальна та трансформована структури мають подібний лексичний склад, тоді як ситуаційна модель використовується, коли контекстуальні лексичні зміни супроводжують трансформацію [55].

3.2.1 Додавання та вилучення

Додавання та вилучення відбуваються в перекладі майже усіх термінів, структура яких у мові джерела та перекладу відрізняється. Додавання використовується перекладачами, коли вони вводять додаткові слова, фрази або речення, яких немає в оригінальному тексті, але які можуть допомогти читачеві краще зрозуміти перекладений текст. До прикладу:

Check tire pressure monthly.

Щомісяця перевіряйте тиск у шинах. Важливо робити це при прохолодній погоді, оскільки тиск може змінюватися залежно від температури.

В оригінальному тексті не зазначено, коли найкраще перевіряти тиск у шинах. Додаванням є рекомендація робити це при прохолодній погоді, що може бути корисним для українського користувача, який проживає в регіоні з перепадами температур.

Replace the air filter every 12 months.

Замінюйте повітряний фільтр кожні 12 місяців. Важливо не забувати про це обслуговування, оскільки забруднений фільтр може знижувати потужність автомобіля та підвищувати витрату пального.

Додаванням тут постає пояснення, чому важливо регулярно замінювати повітряний фільтр, що може бути корисним для власників автомобілів, які не знають про потенційний негативний вплив забрудненого фільтра на роботу автомобіля.

Do not ignore the check engine light.

Не ігноруйте індикатор перевірки двигуна. Якщо він загоряється, негайно звертайтеся до сервісного центру, оскільки ігнорування цього сигналу може призвести до серйозних пошкоджень двигуна.

Додаванням у цьому випадку є рекомендація звертатися до сервісного центру і пояснення можливих наслідків ігнорування індикатора перевірки двигуна. Це може допомогти водіям усвідомити серйозність ситуації і не відкладати візит до механіка.

Вилучення в свою чергу полягає в тому, щоб виключити деякі елементи з оригінального тексту, якщо вони вважаються незначущими, зайвими або неактуальними для читачів цільової мови.

In the state of California, it is required by law to check emissions every two years. Make sure to follow this rule.

Перевіряйте викиди кожні два роки.

Given the weather conditions in the Midwest, it's advised to change to winter tires in November.

Рекомендується змінювати шини на зимові у листопаді.

В обох вищенаведених прикладах в українському перекладі було вилучено згадку про США. В першому – про закони штату Каліфорнія, а у другому - про погодні умови в Середньому Заході США, оскільки ця інформація не є актуальною для українського водія.

Your vehicle, being a product of advanced American engineering, requires regular maintenance.

Ваш автомобіль потребує регулярного обслуговування.

В цьому випадку, згадка про «продукт передової американської інженерії» так само не є значущою для українського читача, і тому її можна вилучити.

This model, popular in European markets, comes with an advanced braking system, making it a favorite choice among European drivers.

Ця модель оснащена передовою гальмівною системою.

Схожий приклад, але у ньому вже вилучено інформацію про популярність моделі серед європейських водіїв.

3.2.2 Перестановки та заміни

Транспозиція, яка підпадає під категорію перекладацьких трансформацій, відноситься до зміни позиціонування мовних компонентів у тексті перекладу по відношенню до тексту оригіналу. Ця зміна може передбачати переміщення слів, фраз, частин складного речення або навіть цілих незалежних речень у загальній структурі тексту.

Граматична структура англійських та українських словосполучень та речень є відмінними, в англійській мові ознака належності ставиться попереду означуваного об'єкту чи предмету, в українській мові в залежності від використовуваної форми слова може бути використана як аналогічна структура словосполучення, так і обернена, наприклад, «вірш Шевченка» чи «Шевченків вірш», проте друга форма використовується рідше. Проте, коли в словосполученні у якості ознаки використане невласне ім'я, то ознака повинна знаходитись тільки після означуваного слова. Тому перекладач вживає трансформацію перестановки, міняючи місцями слова у словосполученні.

Оскільки метод «перестановки» полягає в зміні порядку слів або елементів у перекладеному тексті у порівнянні з оригіналом, щоб відповідати

граматичним або стилістичним нормам цільової мови, доцільно навести приклади:

To ensure smooth driving, regularly check the tire pressure.

Щоб забезпечити плавний рух, перевіряйте тиск у шинах регулярно.

В англійській версії прикметник «regularly» розташований перед дієсловом, в той час як в українському варіанті "регулярно" розміщено після дієслова для більш природного порядку слів в українській мові.

Before starting the engine, always fasten your seatbelt.

Завжди застібайте ремінь безпеки, перш ніж запустити двигун.

В англійському варіанті додаткова інформація «Before starting the engine» розташована на початку, тоді як у перекладі на українську порядок фраз змінено для досягнення більш звичної структури речення.

For quick acceleration, press the gas pedal firmly.

Щоб різко прискоритися, сильно натисніть на педаль газу.

У перекладі на українську слова «сильно» та «натисніть» були переставлені місцями, щоб забезпечити більш природний порядок слів для української мови.

Only in emergencies, use the engine cut-off switch. - Використовуйте вимикач двигуна лише у випадках надзвичайних ситуацій.

У цьому прикладі початок речення «Only in emergencies» було переставлено в кінець речення в українському перекладі.

Contact your approved Dealer for full details. - Щоб отримати повну інформацію, зверніться до свого офіційного дилера.

Тут відбувається перестановка частин складнопідрядного речення, щоб отримати звичний для україномовного читача порядок.

Вищезазначені приклади демонструють, як порядок слів може змінюватися в процесі перекладу для відповідності граматичним або стилістичним нормам української мови.

Тепер розглянемо приклади трансформацій перекладу, відомих як заміни. Ця трансформація дозволяє перекладачеві змінювати частини мовних структур, щоб забезпечити зрозумілість тексту, зберігаючи при цьому його первинний зміст.

Цей прийом з'явився через наявність граматичних неузгодженостей як в українській, так і в англійській мовах. Використання «заміни» є особливо актуальним у перекладі інструкцій до автомобілів, де технічна точність об'єднується з необхідністю зробити текст доступним для широкої аудиторії користувачів. Ця трансформація дозволяє замінювати слова, фрази або граматичні структури на аналогічні, але більш підходящі для конкретної мови.

When the fuel level reaches a critical point, the driver will be alerted.

Коли рівень пального досягає критичного пункту, водій отримає попередження.

The car, when driven on wet roads, might skid if brakes are applied suddenly.

Автомобіль може виїхати на ковзання на мокрій дорозі, якщо раптово натиснути на гальма.

У цьому прикладі «when driven on» замінено на «на». Автор міг би використати поширений додаток «під час їзди», але заміна допомогла лаконічно висловити потрібну думку. А «if brakes are applied suddenly» було замінено на «якщо раптово натиснути на гальма». У цьому випадку в англійській використовується пасивна форма, яка не притаманна українському технічному тексту. Натомість в українській мові було використано умовне речення з дієсловом у початковій формі, що є достатньо коректним та притаманним як граматичним нормам української мови, так і сприйняттю. Але трапляється і навпаки, коли автор вважає за потрібне не згадувати виробника і побудувати безособове речення, тим самим міняючи граматичну структуру:

The manufacturer designed this feature to increase fuel efficiency. - Цю функцію було розроблено виробником для підвищення пального ефективності.

У наступному прикладі модальне дієслово «can» замінено на наказову форму «натисніть», що робить переклад більш директивним.

You can activate the anti-theft system by pressing this button. - Для активації протиугінної системи натисніть цю кнопку.

Ця заміна стосується модальних дієслів і є досить поширеним явищем, знову ж таки як в англійській, так і в українській мовах:

Once the engine is running, the user has the ability to control the car's speed.
- Після запуску двигуна водій може контролювати швидкість автомобіля.

You must check the tire pressure monthly. - Зобов'язані перевіряти тиск в шинах щомісяця.

Drivers may find this feature helpful during long trips. - Водіям може бути корисною ця функція під час тривалих поїздок.

If you are driving, you shouldn't use your phone. - За кермом не користуйтеся телефоном.

У англійському реченні використовується умовний спосіб і модальне дієслово "shouldn't", в то час як у перекладі ці структури замінено на простішу конструкцію для досягнення більш зрозумілого та короткого висловлювання.

Розглянемо ще кілька прикладів:

The vehicle's interior is designed with the intent to provide maximum comfort.
- Салон автомобіля розроблено так, щоб забезпечити максимальний комфорт.

Should there be a sudden drop in temperature, the sensors will detect and activate the car's heating system. - У випадку раптового падіння температури, сенсори виявлять це та увімкнуть систему обігріву автомобіля.

The car possesses a system that assists in hill starts. - В автомобілі є система, яка допомагає при пуску на підйомі.

Styling and features you'll love. - Стиль і функції, які вам сподобаються.

Кожен з вище наведених прикладів демонструє, як можна замінити граматичні форми певних слів чи навіть конструкцій англійської мови на

українські аналоги, зберігаючи при цьому первісний зміст та забезпечуючи зрозумілість для українського читача.

Отже, граматичні трансформації, використані у наведених прикладах інструкцій з експлуатації автомобілів відіграють важливу роль у їх перекладі, оскільки вони допомагають адаптувати текст до граматичних норм та стилістичних особливостей мови перекладу. Види та особливості цих трансформацій визначаються конкретними завданнями перекладу та специфікою обох мов. Підведемо підсумки:

Додавання та вилучення: ці трансформації часто використовуються для того, щоб зробити текст більш природнім та зрозумілим для читачів цільової мови. Додавання може бути необхідним для пояснення певних аспектів, які не є очевидними для читачів, що не володіють вихідною мовою, тоді як вилучення допомагає уникнути зайвої інформації та зробити текст більш лаконічним.

Перестановки: ця трансформація використовується для зміни порядку слів чи фраз у реченні з метою кращої відповідності граматичним та стилістичним нормам мови перекладу. Вона допомагає покращити зрозумілість тексту та забезпечити більш плавний та природній переклад.

Заміни: цей вид трансформації включає в себе заміну одних граматичних форм іншими, а також може включати заміну модальних дієслів, часів, родів тощо. Заміни допомагають адаптувати текст до граматичних особливостей цільової мови, забезпечуючи при цьому точність та вірність оригіналу.

3.3 Особливості перекладу абрєвіацій

У лінгвістичних дослідженнях активно розглядається проблематика формування абрєвіатур та скорочень. Абрєвіатура - це спосіб утворення слів за допомогою відсікання деяких частин слів і збільшення їх до одного цілого слова. В інструкціях з експлуатації автомобілів абрєвіатури використовуються для спрощення та стислості виразу, проте при перекладі можуть створити

проблеми через різницю в культурних та лінгвістичних контекстах між мовами. Скорочення визнається як ефективний метод словотворення, де, залежно від виділеної частини слова, розрізняють початкові, серединні, прикінцеві та змішані форми. З свого боку, аббревіація визначається як метод формування слова на основі перших літер компонентів певної назви. Аббревіатури класифікуються на звукові (акроніми), літерні та графічні.

Одним із завдань сучасного перекладознавства як науки, є встановлення принципів декодування та кодування вербального матеріалу при переході від однієї мовної картини світу до іншої. Найпоширенішими способами перекладу аббревіатур чи скорочень, на думку науковців, є транслітерація, експлікація, калькування, еквівалентний переклад [38].

Деякі аббревіатури вдається передати зі скороченням тих же літер, але це більше збіг обставин, аніж правило:

ABS (Anti-lock Braking System) – **АБС/АБС** (Антиблокувальна система гальм)

Ensure that the ABS is functioning properly before driving on slippery roads.

Переконайтеся, що система АБС працює належним чином, перш ніж вирушити в дорогу на слизькому покритті.

Абревіатура «ABS» в обох мовах є ідентичною, оскільки це загальноприйнятне скорочення, але повна назва системи була адаптована до контексту української мови.

Для перекладу аббревіатур автор повинен повністю розуміти зміст аббревіатури, щоб донести його читачеві ясно та чітко, іноді використовуючи пояснення замість аббревіатури:

Keep the engine RPM below 3000 for the first 500 miles.

Тримайте оберти двигуна нижче 3000 протягом перших 500 миль.

Хоча аббревіатура «RPM» залишається незмінною в багатьох мовах, її повний переклад на українську допомагає зрозуміти зміст контексту.

This model is equipped with AWD for better traction.

Ця модель оснащена системою повного приводу для кращого зчеплення.

Абревіатура «AWD» перекладається як «система повного приводу», що відображає її функціональне призначення в контексті української мови, але не є скороченням.

The OBD system detects any malfunctions in the vehicle's emissions.

Система бортової діагностики виявляє будь-які несправності в системі викидів автомобіля.

«OBD» (On-Board Diagnostics) перекладено як «система бортової діагностики», що точно відтворює функції системи в контексті екологічної безпеки автомобіля.

Як у випадках з вилученням чи додаванням, аббревіації теж містять інформацію, важливу для певної аудиторії, яка втрачає своє значення, коли стосується читачів іншого регіону. Більше того, величини та міри можуть бути незрозумілі українському водієві, призвести до плутанини і навіть некоректного використання транспортного засобу. Тож перекладач повинен здійснити переклад, враховуючи ці фактори:

This vehicle averages 25 MPG in city driving conditions.

Цей автомобіль споживає в середньому 9,4 л/100км при їзді по місту.

Хоча «MPG» вказує на кількість миль, які автомобіль може проїхати на одному галоні пального, українська система вимірювання пального використовує кількість пального, яке автомобіль споживає на 100 км. Тому, перекладаючи, потрібно також перевести значення з MPG до л/100км. (У даному випадку, 25 MPG приблизно дорівнює 9,4 л/100км, але дійсне значення може варіюватися в залежності від точного переведення і характеристик автомобіля).

MPG (Miles Per Gallon) - **л/100км** (літрів на 100 км)

Наступний приклад:

PSI (Pounds per Square Inch) - **кПа** (кілопаскали)

The recommended tire pressure is 35 PSI.

Рекомендований тиск у шинах становить близько 240 кПа.

«PSI» є одиницею тиску в англomовних країнах, що вказує на фунти на квадратний дюйм. У перекладі на українську мову вимірювання тиску часто здійснюється в кілопаскалях. Залежно від контексту та точного значення «PSI», його можна конвертувати в «кПа» (1 PSI приблизно дорівнює 6.895 кПа).

В обох вищезазначених прикладах перекладач повинен володіти критичним мисленням, фоновими знаннями, а також проводити точні та коректні розрахунки величин.

Висновки до розділу 3

У третьому практичному розділі було проведено дослідження перекладу інструкцій з експлуатації автомобілів з англійської на українську мову та їх особливості. Перекладацькі трансформації умовно поділяються на кілька груп, а у роботі були розглянуті у наступному порядку: лексико-семантичні трансформації, граматичні трансформації та аббревіації.

Аналіз лексико-семантичних еквівалентів показав активне використання транскодування, транскрибування, калькування та прямого включення; генералізації та конкретизації; модуляції та компенсації. Всі ці методи та трансформації відіграють ключову роль у процесі перекладу інструкцій, допомагаючи досягти оптимального балансу між вірністю оригіналу, зрозумілістю тексту та його адекватністю для цільової аудиторії.

Граматичні трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу інструкцій з експлуатації автомобілів, дозволяючи досягти високого рівня точності, природності та зрозумілості тексту для цільової аудиторії. Вони вимагають від перекладача глибокого розуміння граматичних структур обох мов, а також уміння гнучко адаптувати текст з урахуванням специфіки перекладу технічних текстів.

Отже, провівши дослідження текстів оригіналу та перекладу інструкцій з експлуатації автомобілів, можна визначити декілька ключових тенденцій. По-перше, лексико-семантичні трансформації, зокрема транскрибування, грають суттєву роль у забезпеченні ясності та конкретності інформації для українського споживача. По-друге, граматичні та лексичні адаптації необхідні для врахування лінгвістичних і культурних особливостей мети перекладу. Це важливо для того, щоб уникнути непорозумінь або неточностей при використанні автомобіля. І, нарешті, переклад інструкцій вимагає від перекладача глибоких знань технічної термінології та специфіки автомобільної галузі, щоб гарантувати безпеку та ефективність експлуатації транспортного засобу.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, інструкції є важливим і специфічним видом науково-технічних текстів, метою яких є надання користувачам вичерпних вказівок щодо правильного та безпечного використання транспортного засобу. Це особливий вид науково-технічного тексту, який має ряд особливостей – структуру, порядок елементів, точність передачі змісту тощо. В сучасному світі спостерігається стрімкий розвиток науки та техніки, з'являється нове обладнання, прилади та машини, які, завдяки глобалізації, широко поширюються країнами та потрапляють в руки як досвідчених професіоналів, так і до нових користувачів, які прагнуть краще розібратися в тому чи тому приладі. Розуміння особливостей науково-технічного тексту, структури, механізму описуваного приладу та, відповідно, якісний переклад інструкцій стають ключем до коректного використання техніки, уникнення помилок або їх успішного усунення.

Під час проведення дослідження було з'ясовано специфіку англійських текстів інструкцій з експлуатації автомобілів. Вони характеризуються низкою лінгвістичних та прагматичних особливостей, пов'язаних з їх інформативно-регулюючою функцією. Вивчення засвідчило насиченість текстів інструкцій спеціальною автомобільною термінологією та професіоналізмами. Їх адекватний переклад вимагає від фахівця ґрунтовних знань галузі та володіння вузькоспеціалізованою лексикою. Також характерне широке застосування скорочень та аббревіатур, переклад яких потребує обережності та урахування контексту. На граматичному рівні в текстах інструкцій переважає використання активного стану, інфінітивних та імперативних конструкцій, що забезпечує чіткість викладу. Ці особливості мають відтворюватись при перекладі.

Аналіз довів, що важливим є врахування прагматичного аспекту інструкцій, спрямованого на регулювання поведінки користувача. Переклад має зберігати функціональний вплив оригінального тексту, для чого застосовуються лексико-граматичні та стилістичні трансформації.

В ході дослідження було проаналізовано особливості перекладу інструкцій з експлуатації автомобілів з англійської на українську мову. Було проведено умовний поділ на декілька частин, а саме: лексико-семантичні трансформації, граматичні трансформації та аббревіації.

Під час аналізу лексико-семантичних еквівалентів було розглянуто застосування таких трансформацій: транскодування, транскрибування, калькування та пряме включення; генералізація та конкретизація; модуляція та компенсація. На основі аналізу було встановлено, що транскрибування, транслітерація та пряме включення активно використовуються під час перекладу автомобільних брендів та моделей, а також для позначення написів та деталей, які вже є вказані на автомобілі чи всередині нього. Хоча калькування дозволяє точніше та повніше передавати оригінальний текст, це не часто вживаний засіб під час перекладу інструкцій, адже існує чітко визначена термінологія, яка здебільшого уніфікована та зрозуміла. Застосування модуляції виявилось актуальним для зрозумілої передачі складних речень, а компенсація виявилась ефективним методом досягнення гармонії та плавності тексту, забезпечуючи при цьому збереження первісного змісту.

Дослідження показало, що граматичні трансформації є такими ж поширеними, як і лексико-семантичні. У розглянутих інструкціях додавання було використано для пояснення українському читачеві неочевидних аспектів чи понять в англійській мові, а вилучення виявилось інструментом для відкинення нерелевантної інформації, яка втратила актуальність здебільшого в ході локалізації.

Аналіз довів, що одними з найбільш популярних трансформацій є перестановки та заміни. Їх вживання при перекладі інструкцій зумовлено прагненням досягти відповідності граматичним та стилістичним нормам української мови, забезпечуючи при цьому точність та вірність переданого змісту оригіналу.

Отже, якісний переклад інструкцій вимагає комплексного підходу з урахуванням їх лінгвістичних, прагматичних та функціональних характеристик. Лише за таких умов можна досягти необхідного рівня еквівалентності та адекватності перекладу для цільової аудиторії. Дослідження особливостей перекладу інструкцій становить цікаву перспективу для подальших наукових розвідок у галузі перекладознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева І.А. Вступ до перекладознавства. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу : колективна монографія. Дніпропетровськ : НГУ, 2007. Вип. 2. 256 с.
2. Бірн Дж. Технічний переклад: стратегії перекладу технічної документації. Львів: Новий світ, 2015. 176 с.
3. Бондаренко О.М., Медведєва Є.Ю. Структурно-семантичні характеристики терміноодиниць техніки та особливості їх перекладу (на матеріалі текстів автомобільної галузі). Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. 2016. No 1. С. 93-98.
4. Вине Ж., Дарбельне Ж. Порівняльна стилістика французької та англійської мов: методологія перекладу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2006. 424 с.
5. Васкес Айора Х. Вступ до перекладознавства. Київ: Наукова думка, 1987. 293 с.
6. Денісов О.І. Особливості препозитивних багатокomпонентних іменних фраз у текстах різних функціональних слів. Автореферат. Харків, 1997. 28 с.
7. Деркач Л. М. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу. Національний гірничий ун-т; Інститут електроенергетики. Кафедра перекладу та педагогічної психології; Центр психологічних та інноваційних досліджень. Донецьк : Національний гірничий ун-т, 2007. 257 с.
8. Дрінко Г.Г. Спонукальні конструкції в англійській та українській мовах : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17 / Г.Г. Дрінко. Донецьк, 2005. 182 с.

9. ДСТУ 3017:2015. Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. [Чинний від 2016-07-01]. К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 38 с.
10. ДСТУ 3321:2003. Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять. Київ : Держстандарт України, 2004. 27 с.
11. ДСТУ ISO 1087-1:2007 – Термінологічна робота. Словник термінів. Частина 1. Теорія та використання (ISO 1087-1:2000, IDT). Київ : Держспоживстандарт України, 2007. IV, 22 с.
12. ДСТУ 4309:2004 Інформація та документація. Оформлення перекладів. [Чинний від 2005-07-01]. К. : Держспоживстандарт України, 2005. 18 с.
13. ДСТУ OIML D 2:2007 «Метрологія. Узаконені одиниці вимірювань». [Чинний від 2008-07-01]. К. : Держспоживстандарт України, 2007. 24 с.
14. Дуда О.І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури кредитно-банківської системи): Автореф. дис...канд.філ.наук/ Львівський національний університет ім. Івана Франка. К., 2001. 20 с.
15. Д'яков А.С., Кіях Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичний та соціолінгвістичний аспект. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 218 с.
16. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
17. Карабан В.І. Довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури українською мовою. Вінниця: Нова книга, 2001. 302 с.
18. Катфорд Дж. Лінгвістична теорія перекладу. Київ: Наукова думка, 1968.
19. Квятковський А.П. Поетичний словник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 302 с.
20. Кіях Т. Р. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Нова книга, 2006. 240 с.

- 21.Кіях Т.Р. Лінгвістичні аспекти термінознавства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Т.Р.Кіях. Київ : КДУ, 1989. 16 с.
- 22.Кобякова І.К. Трансформація терміносистеми сучасної англійської мови під впливом глобалізації: монографія. Суми : Сумський держ. ун-т, 2016. 230 с.
- 23.Кобякова І. К. Сучасна англійська термінологія права: когнітивний і соціокультурний аспекти. Вісник Сумського державного університету. Сер.: Філологія. 2007. No 2. С. 86—92.
- 24.Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
- 25.Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова Книга, 2008. 448 с.
- 26.Корунець, І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Вінниця: Нова Книга, 2003. 464 с.
- 27.Кочерган М.П. Загальне мовознавство, видання друге виправлене і доповнене. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 464с.
- 28.Кузьменко Н. Жанрово-стилістичні особливості перекладу науково-технічних текстів. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2021. No 1. С.81-89.
- 29.Куделько З.Б. Англійська терміносистема ринкових взаємин: синтагматичні та парадигматичні особливості: Автореф.дис...канд.філ.наук / Львівський національний університет ім. Івана Франка. Л., 2003. 20 с.
- 30.Мірам Г.Е. Переклад: практичний курс. Київ: Ніка-Центр, 2011. 367 с.
- 31.Найда Ю. До науки про переклад. Київ: Наукова думка, 1975.
- 32.Ньюмарк П. Підручник з перекладу. Київ: Наукова думка, 1988.
- 33.Огуй О. Прагматика перекладацьких трансформацій // Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2017. Випуск 66. С. 158-162.

- 34.Онищенко Ю. К. Локалізація програмних продуктів у англо-українському перекладі: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.16 / Юлія Костянтинівна Онищенко ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2009. 19 с.
- 35.Петренко О. Особливості перекладу тексту науково-технічного стилю. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2015. No 1. С. 298-303.
- 36.Проворова А.В. Теорія перекладу та методика навчання перекладачів. Харків: НТУ "ХП", 2009. 144 с.
- 37.Регушевський Є.С. Загальна теорія перекладу. Київ: Смолоскип, 2009. 352 с.
- 38.Сітко А. В. Використання результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 116. С. 199-203.
- 39.Фітерман А.М. Теорія і практика перекладу. Київ: Вища школа, 1989. 263 с.
- 40.Чередниченко О.І. Про мову і переклад. Київ: Либідь, 2007. 248 с.
- 41.Швейцер О.Д. Теорія перекладу: Статус, проблеми, аспекти. Київ: Наука, 1988. 215 с.
- 42.Швачко С.О. Теорія перекладу. Суми: СумДУ, 2019. 128 с.
- 43.Шевченко І.С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Під загальн. ред. Шевченко І.С.: Монографія. Харків, 2001. 14 с.
- 44.Baker M. In other words: A coursebook on translation. Routledge, 2018.
- 45.Bassnett S. Translation studies. London: Routledge, 1980.
- 46.Bazerman C. Systems of Genres and the Enactment of Social Intentions. In A. Freedman & P. Medway (Eds.), Genre and the New Rhetoric. London: Taylor & Francis. 1994. Pp. 79-101.

47. Bhatia V.K. *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman, 1993.
48. Bruce I. *Academic Writing and Genre: A Systematic Analysis*. London: Continuum, 2008.
49. Catford J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. London: Oxford University Press, 1965.
50. Frow J. *Genre*. London: Routledge, 2006.
51. Flowerdew L. An integration of corpus-based and genre-based approaches to text analysis in EAP/ESP: Countering criticisms against corpus-based methodologies. *English for Specific Purposes*. 2005. 24(3). Pp. 321-332.
52. Irgl V. *Synonymy in the language of business and Economics*. Special language: From Human Thinking to Human Mashines. Philadelphia, 1989. 281p.
53. Johns A. M. *Text, role and context: Developing academic literacies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
54. Macedo-Rouet M., Braasch J. L., Britt M. A., & Rouet, J. F. Teaching fourth and fifth graders to evaluate information sources during text comprehension. *Cognition and Instruction*. 2013. 31(2). Pp. 204-226.
55. Munday J. *Introducing translation studies: Theories and applications*. London: Routledge, 2001.
56. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall, 1988.
57. Nida E. A. *Toward a science of translating*. Leiden: E.J. Brill, 1964.
58. Paltridge B. Genre, Text Type, and the Language Learning Classroom. *ELT Journal*. 1996. 50(3). Pp. 237-243.
59. Parodi G. Reading-writing connections: Discourse-oriented research. *Reading and Writing*. 2007. 20(3). Pp. 225-250.
60. Samraj B. A discourse analysis of master's theses across disciplines with a focus on introductions. *Journal of English for Academic Purposes*. 2008. 7(1). Pp. 55-67.

61. Shuttleworth M., Cowie M. Dictionary of Translation Studies. Manchester: St. Jerome Publishing, 1997.
62. Swales J.M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
63. Thompson G. Introducing functional grammar. Routledge, 2014.
64. Vázquez Ayora G. Introducción a la traductología. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 1977.
65. Vinay J. P., Darbelnet J. Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1995.
66. Volkswagen 2016 Tiguan Allspace SUV Installation Guide: веб-сайт. URL: <https://manuals.plus/volkswagen/2016-tiguan-allspace-suv-manual> (дата звернення: 15.10.2023)
67. VOLKSWAGEN 2019 e-Golf Electric Vehicle Instructions: веб-сайт. URL: <https://manuals.plus/volkswagen/2019-e-golf-electric-vehicle-manual> (дата звернення: 15.10.2023)
68. Volkswagen 2022 VW Jetta GLI Owner's Manual: веб-сайт. URL: <https://device.report/manual/4354972> (11.10.2023)
69. Yates J. & Orlikowski, W.J. Genres of Organizational Communication: A Structural Approach to Studying Communication and Media. Academy of Management Review. 1992. 17(2). Pp. 299-326.

SUMMARY

This thesis investigates the translation of car user manuals from English into Ukrainian. User manuals are an important type of technical documentation that provide operators with detailed guidelines on proper and safe vehicle usage. The study aims to analyze the lexical, grammatical and pragmatic characteristics of car manuals and determine effective translation techniques that preserve the functional impact of these specialized texts.

The research is relevant due to the increased globalization in the automotive industry and subsequent growth in demand for high-quality Ukrainian translations of English car manuals to ensure customer understanding and safety. The theoretical significance involves furthering translation studies of specialized technical genres and their pragmatic adaptation. Meanwhile, the practical value includes formulating translator recommendations for translating this text type.

The study utilizes theoretical analysis of scientific, technical and automotive discourse alongside practical examples from car manuals. The research employs a functional approach focused on preserving the intended functionality of the original text.

Key Research Areas:

- Definition of “scientific and technical text”, features of instruction manual genre
- Lexical study of terminology, vocabulary, abbreviations in car manuals
- Analysis of grammatical conventions: active voice, infinitives, imperatives
- Examination of pragmatic features that influence user behavior
- Common translation techniques: transcription, calquing, transformations
- Functional approach prioritizing pragmatic adaptation and impact

Linguistic Features of Car Manuals

The linguistic analysis revealed numerous lexical and grammatical features of English car manuals:

- Extensive automotive terminology for parts, systems, mechanisms
- Specialized technical vocabulary denoting processes and properties
- Widespread use of abbreviations and acronyms for conciseness
- Prevalence of active voice, infinitives, imperatives for clear instructions
- Modal verbs (e.g. must, have to) indicating necessity of actions
- Conditionals describing actions for irregular situations
- Use of present simple tense for permanent vehicle characteristics

These conventions shape the informative, regulatory nature of car manuals by establishing a direct, unambiguous style. The analysis highlights the need for translators to command automotive lexicon and grammar conventions to achieve technical accuracy.

Pragmatic Aspects of Car Manuals

In addition to linguistic elements, car manuals have specific pragmatic features:

- Strong user-focused orientation via imperatives, “you”, direct address
- Polite language and hedging: “please check”, “it is recommended”
- Intertextuality through references to other documents and standards
- Visual elements: diagrams, charts, photos for clarity
- Standardized phrasing stemming from formal, technical style
- Objective register focused on factual information conveyance

These pragmatic characteristics allow manuals to effectively instruct users on proper product operation. Equivalent phrasing conventions, style, and grammar structures are needed in translation to reproduce pragmatic effect.

Effective Translation Techniques

Effective techniques for English-Ukrainian translation of car manuals include:

- Transliteration/transcription for untranslatable proper nouns like brands
- Calquing to reflect original multi-word term structure
- Addition to elaborate on concepts unfamiliar to target audience

- Grammatical transformations to adapt text to target language norms
- Modulation to rephrase without altering meaning if needed
- Pragmatic adaptation of vocabulary based on user needs

Proper application of these techniques allows translators to overcome lexical and grammatical differences between languages to produce a clear, functionally equivalent Ukrainian manual.

Conclusion

In summary, translating car user manuals requires thorough understanding of their lexical, grammatical and pragmatic composition alongside a functional approach focused on reproducing the technical clarity, usability and impact of the original text. Further research into pragmatic and intercultural adaptation can enrich technical translation studies. The formulated recommendations can guide automotive and technical documentation translation to yield high-quality Ukrainian versions.

Key terminology: user manual, technical translation, functional approach, pragmatic adaptation, lexical analysis, grammatical features, transcription, calquing, intertextuality.